

Tisdagen den 28 Januari 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades sju protokollsutdrag för den 27 och protokollet för den 24 dennes.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 24 och 25 dennes bordlagda protokollsutdrag, N:o 23, med inbjudning till Första Kammaren att förena sig i Andra Kammarens beslut om tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandling af alla frågor rörande ändringar i kommunallagarne.

Grefve af Ugglas: Jag har med ledning af de i tidningarne införda uppsatser sökt göra mig reda för antalet af vid denna riksdag väckta motioner, som tillhöra Lag-Utskottets behandling; och jag måste medgifva, att de ej äro få. Likväl har jag trott mig finna, att de ej äro af en så omfattande beskaffenhet, att det bör vara förenadt med någon synnerlig svårighet för Lag-Utskottet att medhinna deras behandling. Detta tror jag mig med så mycken större säkerhet böra antaga, som något egentligen genomgripande omarbete af kommunalförfattningarne ej blifvit ifrågasatt. De flesta motioner rörande kommunal-lagstiftningen, som blifvit väckta, afhandla nemligen endast frågan om förändring i bolagens rösträtt; och, efter hvad jag kan finna, bör behandlingen af denna fråga ej upptaga mera tid, än Lag-Utskottet är i tillfälle att för densamma disponera. På grund häraf anhåller jag, att denna Kammare ville afslå Andra Kammarens inbjudning, med förklarande att Kammaren anser frågor, som röra kommunalförfattningarne, böra af Lag-Utskottet behandlas.

Herr Faxé: Det kan visserligen vara rätt lugnt och beqvämt för Lag-Utskottets ledamöter att befrias från befattningen i första hand med ämnen, som man lyckats upparbeta till hvad man kallar en af dagens brännande frågor, eller hvarom man lyckats bibringa allmänheten en sådan föreställning.

Jag kan dock icke underlåta att göra den anmärkningen, att det förefaller mig besynnerligt, att, då man vid förra riksdagen ålade Lag-Utskottet, emot dess protest, att behandla frågor rörande kommunal-lagstiftningen, man nu slår in på en alldeles motsatt väg och icke vill öfverlemna dessa frågor handläggning åt samma Utskott. Jag vet ej, om detta grundar sig på ömhet om ledamöternes beqvämlighet och deraf

beroende välbefinnande eller om det skall tydas såsom ett misstroende mot Utskottet.

För min del vidblifver jag den äsigt, som jag redan vid förra riksdagen uttalade, att kommunalfrågor ej tillhöra hvarken Lag-Utskottets eller något annat Ständigt Utskotts behandling: och att i följd deraf de ej heller kunna eller böra öfverlemnas till Särskildt Utskott, utan fast heldre till något tillfälligt. Eljest är det för mig enskildt fullkomligt likgiltigt, om dessa frågor remitteras till Lag-Utskottet eller till ett Särskildt Utskott. I förra fallet skall jag såsom ledamot af förstnämnda Utskott deråt egnat all den uppmärksamhet som ämnets vikt förtjenar; men jag vill icke dölja min öfvertygelse, att de rop, som höjts mot nu gällande stadganden eller egentligen mot deri bestämda röstskala, till en stor del häröra från den sårade egenkärleken hos vissa personer, som funnit deras eget, vare sig verkliga eller inbillade, värde ej nog uppskattadt. Man har äfven lyckats åstadkomma en viss afundsjuke mot bolagen (jag tillåter mig i förbigående nämna, att jag hvarken varit eller är delegare i något sådant) och drifvit saken så långt, att städerna snart torde gå miste om de betydliga bidrag, som de hittills från bolagen åtnjutit, hvilket måste blifva följden af de särskilda motioner, som vid denna riksdag blifvit väckta, visserligen i syftning att tillintetgöra bolagens rösträtt, men som skola medföra en helt annan verkan i afseende på de kommunala inkomsterna, än de ropande beräknat. På landet åter afgöras de kommunala frågorna i allmänhet in bona caritate och besluten fattas utan strid, vanligen efter hvad en eller flera mera inflytelserika medlemmar tillrädt; hvaremot omröstningar, utom vid val, höra till undantagen. Jag tror icke heller att den stora allmänheten fäster så stor vikt vid rösträtten eller grunderna därför, som man inbillar sig. Den erfarenhet man vunnit vid tillfällena, der rösträtten per capita tillämpats, har ådagalagt detta: och i det län jag tillhör har det visat sig att vid valen af elektor, som hade att utse ledamöter i Andra Kammaren, öfverhufvud taget endast omkring en femtedel af de röstberättigade tillstådes varit. I det omedelbara valet till riksdagsman för Jönköpings stad deltog, bland 500 röstberättigade, allenast cirka 100, eller likaledes en femtedel, och der kunde man åtminstone icke skjuta skulden för uteblifvandet på den långa vägen till omröstningsstället. Emellertid, för den som visserligen kan vara benägen att fästa afseende på billiga anspråk, men ingalunda vill gå in på att vända upp och ned på nu gällande bestämmelser, är det ostridigt fördelaktigast, att, om jag så må uttrycka mig, få sitta med trumf i efterhand och, sedan passionerna fått arbeta ut sig, använda den sanningen såsom ett medel att släcka den eld, som ännu kan glimma under askan.

Friherre Raab, Adam Christian: Då jag nu uppträder i frågan, sker det för att förfäktat helt andra åsikter än de föregående talarne. Jag kommer nemligen att tillstyrka bifall till Andra Kammarens förslag om tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandlingen af kommunalagstiftningen rörande frågor.

Man har sagt, att antalet af motioner, tillhörande Lag-Utskottets behandling, som vid denna riksdag blifvit väckta, vore ganska stort, men dock påstått, att Lag-Utskottet sannolikt skulle få tillräcklig tid att behandla dessa

motioner. För min del tror jag, att Lag-Utskottet vid denna riksdag kommer att få så många och vidtomfattande göromål, att det skulle vara nyttigt att befria Lag-Utskottet från sådana frågor, som det möjligen skulle kunna slippa att sysselsätta sig med.

Man hyser ju den önskan, att Riksdagen måtte slutas inom den utsatta tiden. Här gå omkring fyratio af Kammarens ledamöter lediga från befattningen såsom ordinarie medlemmar i Ständiga Utskott och oförhindrade att taga befattning med sådana frågor, som kunna öfverlemnas till Särskilda Utskott. Under sådana förhållanden ser jag ej hvad som skulle hindra dessa ledamöter att egna sin tid och sina krafter åt utredandet af sådana ärenden som de nu ifrågasatta. Lag-Utskottet lär väl ej heller så hafva tagit Kammarens krafter och talanger i anspråk, att ej sju andra ledamöter skulle kunna inom Kammarerna uppsökas, som med lika omsorg som Lag-Utskottets egna ledamöter skulle kunna verkställa behandlingen af dessa ärenden.

Det yttrades nyss, att man lyckats upparbeta det förevarande ämnet till en brännande fråga. Jag vill väl ej tro, att frågan ännu är brännande; men nog är det ett ofelbart sätt att få den sådan, då man redan vid riksdagens början motsätter sig ett förslag att uppgöra frågorna i godo. Ja! frågan skulle blifva ännu mera brännande, om, såsom den sista talaren häntydde, den skulle komma att behandlas af ett Tillfälligt Utskott, hvarifrån man hade att förvänta ett förslag, hvarpå Första Kammarerna sedermera aldrig skulle gå in. Deremot skulle striden kunna undvikas, om ett Särskildt Utskott, på sätt Andra Kammarerna föreslagit, tillsattes och, såsom jag hoppas, komponerade ett förslag till en bättre röstskala.

Det är för tidigt att nu gå in i hufvudsaken, emedan det endast är fornen, som nu är i fråga; och hemställer jag att Första Kammarerna ej måtte motsätta sig det ifrågavarande oskyldiga förslaget; det första, som Andra Kammarerna vid denna riksdag gjort oss.

Herr Hasselrot: Af den diskussion, som föregått, vill det synas som om, i afseende å remitterandet af frågor rörande kommunallagstiftning, en ny strid är på väg att uppstå om de olika meningarne. huruvida dessa frågor tillhöra Ständigt eller Tillfälligt Utskott, ehuru denna fråga vid förra riksdagen, efter då skedd utredning, afgjordes så, att dessa frågor böra af Lag-Utskottet handläggas.

Under den diskussion, som derom uppstod, framdrogos hufvudsakligast två skäl, såsom talande emot lämpligheten att hänvisa dem till Lag-Utskottet. Det första var, att dessa frågorna skulle innehålla ett politiskt element och voro att räkna till dagens stridsfrågor, från hvilka man ville skona Lag-Utskottet, som borde, ostördt af dagens politiska vind, få öfverlemna sig åt sina lagförslag. Det andra skälet var, att Lag-Utskottet var så öfverhopadt af andra göromål, att man befarade dess tid ej skulle förslå till utredning af de egentliga lagförslagen; och förefaller det mig, som om båda dessa skäl vore lika giltiga nu som tillföre samt att de tala för dessa frågors öfverlemnande till Särskildt Utskott.

Emot frågornas hänskjutande till ett Tillfälligt Utskott måste jag äfven nu protestera, enär dessa frågor, sedan Riksdagen i dem, jemte Konungen,

har beslutande rätt, blifvit skjutna in på Riksdagens lagstiftningsområde ifrån att vara önskningsmål. Då de följaktligen tillhöra ett Ständigt Utskotts och Lag-Utskottets behandling, röstar jag för tillsättandet af ett Särskildt Utskott för behandlingen af dessa frågor, enär derigenom beredes Lag-Utskottet en väl behöflig lättnad i dess göromål, som vid denna riksdag utan gensägelse blifva både viktiga och många. Då härtill kommer, att till dessa frågor utredning icke behöfs någon egentlig lagkunskap utan fastmera erfarenhet af allmänna lifvet och bestående förhållanden, samt en sådan erfarenhet visserligen icke saknas inom denna Kammarer, så anser jag klokast vara att förena sig i förslaget om tillsättandet af ett Särskildt Utskott, så väl för att befordra frågornas hastigare utredning som ock för att tillnötsgä Andra Kammarens uttalade önskan.

Herr von Geijer: Äfven jag anser skäl vara för handen att antaga den gjorda inbjudningen om tillsättandet af ett Särskildt Utskott för behandling af de motioner, som rörande ändringar i kommunallagstiftningen blifvit väckta. Dessa motioner äro både många och viktiga; och otvifvelaktigt skola de påkalla ett tråget arbete, som man ej kan påräkna med vederbörlig omsorg utfördt inom Lag-Utskottet, hvilket redan har så mycket annat att handlägga.

Jag instämmer med Herr Friherre Raab deri, att förevarande fråga står på punkten att blifva en brännande fråga; och den blir det utan tvifvel, om man nu afslår Andra Kammarens begäran. Vidare instämmer jag med Herr Hasselrot deri, att frågor rörande kommunallagstiftningen synnerligen lämpa sig för behandling inom ett Särskildt Utskott, emedan deras behandling icke förutsätter någon synnerlig lagkunskap. Kommunallagarne kunna nemligen tydas och tillämpas af en och hvar, i hvad ställning af lifvet, han än befinner sig.

Ingalunda har jag föreställt mig, att kommunallagarne skulle blifva fasta efter en enda redaktion: tvärtom har jag från början hyst den öfvertygelsen, att dessa lagar till en början endast kunde angifvas till sina grundprinciper. Erfarenheten visar ock, om vi se tillbaka på de gamla kommunallagar, som på 1600- och 1700-talen utfärdades för städerna, att dessa lagar under en lång följd af år förändrats och utvecklats. Vi finna nemligen, att det dröjt 60 å 70 år, innan de stadgade sig.

På nu anförda skäl instämmer jag med dem, som yrka att frågor rörande kommunallagstiftning skola hänskjutas till ett Särskildt Utskott.

Herr Faxe yttrade nyss den mening, om jag hörde rätt, att grundlagarne gifve anledning till det antagandet, att motioner rörande kommunallagstiftningen hvarken borde hänskjutas till Ständigt eller Särskildt Utskott utan tillhöra Tillfälligt Utskotts behandling. Så var min uppfattning af hans ord. Denna hans mening tror jag visserligen är riktig, men, såsom vi minnas, ville förra Riksdagen alldeles icke ingå på, att motioner rörande kommunallagarne kunde få behandlas af Tillfälligt Utskott. Härom fördes då en liflig strid.

Visserligen står det Kammarer öppet att ånyo upptaga handsken och förklara frågor rörande kommunallagarne icke tillhöra Ständigt och således ej heller Särskildt Utskott, men följderna blir då ovedersägligen, att de gamla striderna skola börja ånyo. Lämpligast torde vara att

förena sig i Andra Kammarens förslag om tillsättande af ett Särskildt Utskott.

Friherre Stjernblad: Då Andra Kammaren beslöt att tillsätta ett Särskildt Utskott för behandlingen af denna fråga, skedde det, som jag förmodar, under antagande deraf, att motionerna skulle blifva af den mångfaldiga art, att fråga skulle uppstå om att verkställa en revision af kommunallagarne. Nu har det emellertid visat sig, att alla motioner hafva ungefär samma syftning eller afse blott valrättens tillämpande. Af dessa motioner äro flera, till följd af sin natur, redan remitterade till Bevillnings-Utskottet. Frågan är i sitt nuvarande skick således sådan, att den ej lämpligen kan behandlas af ett Särskildt Utskott. Hvarföre skulle man egentligen tillsätta ett Särskildt Utskott? En föregående talare har sagt, att frågan skulle vara af det omfång och den genomgripande beskaffenhet, att ett Ständigt Utskott ej skulle medhinna dess fullständiga utredning. Rigtigheten af denna uppgift har dock ej blifvit styrkt. En sådan mängd frågor har ej heller blifvit till Lag-Utskottet hänskjuten, att det ej bör kunna medhinna att behandla äfven denna, hvilket bevisas jemväl deraf, att från ingen af Utskottets ledamöter försports någon klagan öfver för mycket arbete inom Utskottet. Vi finna äfven inom detta Utskott män, utrustade med stora kunskaper och juridiska insigter; och, om vi dertill ej till detta Utskott öfverlemnade frågan, så skulle vi derigenom helt simpelt afsäga oss den stora fördel och nytta, som uti förevarande fall kunde dragas af dessa insigtsfulla män. Skulle emellertid det visa sig behöfligt, att för frågans behandling öka Utskottets krafter, så gifver 37 § i Riksdagsordningen anvisning, huru man i detta fall bör förfara och att det står Kamrarna fritt att, derest Utskottet skulle anmäla behof af förstärkning af ledamöternas antal, sådant bevilja.

På nu anförda skäl anhåller jag att Kammaren ej måtte bifalla det ifrågavarande förslaget.

Herr Thorburn: Som i denna Kammare flera motioner blifvit väckta, som afse kommunallagstiftningen, så torde deraf hafva visat sig, att flere ledamöter verkligen anse en förändring af denna lagstiftning vara af nöden. Huruvida Lag-Utskottet skulle kunna medhinna att behandla alla dessa motioner, vet jag ej, men äfven om så vore händelsen, anser jag det dock vara lämpligt, synnerligast med afseende å den önskvärda samdrägten emellan begge Kamrarna och då Andra Kammaren önskat att få ett Särskildt Utskott tillsatt för frågornas behandling, att bifalla dess begäran derom, helst jag ej kan se, att någon skada derigenom kan uppkomma. Jag tillstyrker dertill bifall till förslaget.

Herr Säve: Till Andra Kammarens inbjudning att biträda förslaget om tillsättande af ett Särskildt Utskott, för behandling af frågor rörande kommunallagstiftning, vill jag gerna lemna mitt ringa bifall. Som jag tror, finnas goda grunder för förslaget, och åtskilliga hafva redan blifvit framförda. Frågan är ej heller af så ringa betydighet, som några vilja anse, då de tro, att den skall komma att upptaga så obetydlig tid,

att dess behandling i Lag-Utskottet endast skulle blifva ett slags mellanarbete. Ärendet kräfvor god tid, vidlyftiga och grundliga undersökningar; och då man dessutom anser, att det i sig innehåller ett politiskt jäsningsämne, tror jag ej man skulle göra illa, om man befriade Lag-Utskottet från befattningen med denna fråga. Detta kan så mycket lättare låta sig göra, som för frågans bedömande, såsom en föregående talare jemväl anmärkt, icke fordras någon speciel lagkunskap, utan den ganska väl kan uppfattas och prövas af andra upplyste och förståndige män, som hafva kämmedom om det allmänna samfundslifvet, och hvarpå tillgång icke saknas i denna Kammare.

Hvad jag lägger vikt på är, att denna Kammare ej må genom ett afslag å Andra Kammarens hemställan redan i början utkasta ett frö till oenighet, som sedan ej lätt kan utrotas. Då nu verkligen skäl förefinnes till en särskild behandling af frågan, hvarföre skulle man då ej vilja tillsätta ett Särskildt Utskott, synnerligast som det står Kammaren fritt att till behandling af ifrågavarande ämnen utse de mest upplyste och insigtsfulle män?

Herr Grefve af Ugglas: Herr Friherre Raab tillstyrkte nyss bifall till ifrågavarande inbjudning af anledning, såsom han uppgaf, att man ej borde motsätta sig ett oskyldigt förslag, det första, som vid denna riksdag kommit från Andra Kammaren. Det må väl tyckas, att detta förslag är oskyldigt, men jag vill dock fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att man, genom att tillsätta det ena Särskilda Utskottet efter det andra, kan skapa ganska stora svårigheter. Grundlagarne anse, att de Särskilda Utskotten ej böra tillsättas annorledes än för sådana arbeten, som de Ständiga Utskotten, hvilka arbetena egentligen tillhöra, ej kunna medhinna, och att ett sådant förhållande härvidlag ej eger rum torde ligga i öppen dag.

Den siste talaren yttrade, att fasthet och stadga i lagstiftningen icke skulle genom en redaktion kunna vinnas. Jag tror det ej heller. Men lika litet tror jag, att fasthet och stadga kunna ernås, om, efter korta mellantider, gång efter annan göres om, hvad som redan blifvit gjordt. Vi böra komma ihåg, huru ny den ifrågavarande lagstiftningen är, och att de förslag, som nu äro å bane, endast afse en begränsning inom densamma. Det arbete, som till följd af dessa förslag är af nöden, kan derföre ej anses vara af någon omfattande beskaffenhet. En talare yttrade, att behandlingen af dessa förslag ej skulle kräfvä någ on speciel lagkunskap; och jag erkänner sanningen deraf. Dock vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att Första Kammaren, efter hvad jag tror, just med hänsyn dertill att Lag-Utskottet skulle komma att behandla jemväl kommunalfrågor, tillsatt medlemmarne i detta Utskott. Lag-Utskottet räknar således bland sina medlemmar ej blott personer med juridiska insigter utan äfven män med erfarenhet i kommunala värf och med kämmedom om den kommunala lagstiftningen; och något hinder att hänskjuta frågorna till Lag-Utskottet, föranledt af detta Utskotts sammansättning, förefinnes således icke.

Jag begagnar äfven tillfället för att inlägga min protest emot ett yttrande, som här blifvit fäldt och flera gånger upprepadt, nemligen att, om man straxt i början motsatte sig förändrandet af kommunallagstift-

ningen, man derigenom skulle skapa en brännande fråga. Om man också icke kan gå in på en omstörtning af lagstiftningen, så är det derföre ej sagdt, att man gifvet skall vara emot alla förändringar deruti, ty många sådana kunna vara både nödiga och nyttiga; och af den omständigheten, att man önskar få frågorna behandlade af ett Ständigt Utskott, kan ej förnuftslenligt deduceras den slutsats, att man har för afsigt att sätta sig emot frågornas lösning.

Efter min uppfattning kan jag icke finna annat, än att Lag-Utskottet bör hafva tillräcklig tid till frågornas utredande. Herr Friherre Raab har en motsatt åsigt. Skulle emellertid hans mening vara riktig och min oriktig, så återstår dock alltid en utväg att tillgripa, nemligen att Lag-Utskottet, om det finner sig af arbete alltför öfverhopadt, erhåller förstärkning. Ett medel finnes således nära till hands att motverka det onda, som Friherre Raab anser blifva en följd af frågornas hänskjutande till Lag-Utskottet.

På nu och förut anförda skäl yrkar jag fortfarande, att Kammaren måtte afslå det ifrågakommande förslaget.

Herr Friherre Bildt: Det synes mig vara fullkomligt klart, att man ej bör tillsätta något Särskildt Utskott i annat fall, än grundlagen medgifver, att ett sådant bör bildas, d. v. s. då en större fråga skall lösas, eller då man från Regeringen väntar eller redan erhållit ett förslag, som rör en fråga af större omfattning. Att deremot tillsätta Särskilda Utskott för behandling af i och för sig stora frågor, då någon lösning af desamma likväl ej kan ifrågakomma, anser jag vara alldeles öfverflödigt.

Om vi draga oss till minnes förhandlingarne vid förra riksdagen, erinra vi oss, att äfven då förekommo förslag om förändringar i kommunallagstiftningen; och Kammaren beslöt då, att dessa frågor skulle af Lag-Utskottet behandlas; och så skedde äfven. Ställningen är nu oförändrad densamma som vid föregående riksdagen; och jag vet derföre ej af hvad anledning Kammaren nu skulle frånträda de grundsatser, som då uttalades och vunno tillämpning. Då ingen förändring skett, sedan förra riksdagen, torde konsekvensen fordra, att Lag-Utskottet fortsätter med handläggningen af kommunalfrågorna. Skulle Kammaren besluta tillsättande af ett Särskildt Utskott, så skulle det se ut som om Kammaren uttalat den åsigten, att frågan om kommunallagstiftningen befinner sig i ett annat skick nu än vid sistlidne riksdag; och deraf kunde lätt hemtas anledning att ifrågasätta, huruvida skicket verkligen är oförändradt. För min del kan jag ej finna annat, än att så är förhållandet; och jag anser det vara i allo fördelaktigt för utredningen af frågorna rörande kommunallagstiftningen, om de vinna handläggning i Lag-Utskottet, som har till uppgift att jemväl förslå förändringar i civillagen, likasom att yttra sig öfver de Kongl. Propositioner, som afse nämnda lag. Det är också alldeles klart, att kommunallagarne tillhöra civil-lagstiftningen, ehuru väl man i dem återfinner åtskilliga stadganden, som ligga till grund för representationsrätten inom Kamrarna, och som göra att dessa lagar böra behandlas med den största varsamhet. Då de emellertid ej kunna komma under Konstitutions-Utskottets behandling, lär det väl ej kunna ifrågasättas, att det enda rätta och lämpliga Utskottet,

dit frågor rörande kommunallagstiftningen kunna hänvisas, är Lag-Utskottet; och yrkar jag af nu anförda skäl, att Andra Kammarens ifrågasvarande förslag ej måtte bifallas.

Herr Nordström: Anledningen hvarföre grundlagarne stadga, att Ständiga Utskott skola vid riksdagarne tillsättas är alldeles densamma som den, hvarför de föreskrifva, att ordinarie domstolar skola finnas och icke extra ordinarie kunna tillsättas, för att döma uti vissa mål. Det är opartiskhetens princip, som uttalar sig i dessa stadgar. Frågan om Ständiga eller Tillfälliga Utskott är en fråga, som inom Statsrätten utgjort föremål för de lifligaste tvister, så väl i Representantkamrar som inom vetenskapens område. Dessa tvister hafva dock slutat dermed, att man förklarar de Ständiga Utskotten vara att föredraga, emedan de lemna de säkraste garantier för att det sansade lugnet skall komma att bedöma frågorna. Det är ock af denna anledning, våra grundlagar tilllåta, att Särskilda Utskott må inom de Ständiga tillförordnas, dock endast när sådant finnes vara af nöden.

Hvad förevarande ärende beträffar, så gäller det nu att afgöra, huruvida ett Särskildt Utskott för dess behandling är af nöden och, om så anses nödigt, hvilket af de Ständiga Utskotten detta Särskilda skall komma att representera. Den sednare frågan torde få anses redan vara afgjord genom debatten från förra riksdagen, af hvilken framgår, att Kammarens åsigt är, att kommunalfrågorna rätteligen tillhöra Lag-Utskottets förberedande handläggning. Det ifrågasatta Utskottet skulle således blifva ett särskildt Lag-Utskott. Är ett sådant väl nu af nöden? Detta måste väl bero af en aritmetisk kalkyl beträffande antalet af de motioner, som vid motionstidens slut befinnas vara till Lag-Utskottet remitterade. Dernäst gäller det att bedöma kvaliteten, omfattningen och djupet af dit hänvisade mål. Om de upplysningar, jag i detta afseende inhämtat, äro tillförlitliga, tror jag mig kunna säga, att hvarken antalet eller vigten af de frågor, som komma att remitteras till Lag-Utskottet, kräfva så mycken tid eller så stort arbete, att ej de rörande kommunalförfattningarne afgifna motioner, som hufvudsakligast afse endast röst-rätten, böra kunna af Lag-Utskottet med beqvämlighet behandlas.

Jag tror mig härigenom hafva ganska klart uttalat min åsigt i saken och torde knappast behöfva tillägga, att jag ej kan biträda förslaget om ett Särskildt Utskotts tillsättande.

Herr Friherre Raab, Ad. Ch.: Jag finner mig föranlåtten att änyo begära ordet, för att bemöta åtskilliga af de inkast, som af flere talare blifvit gjorda mot den åsigt, jag förfäktat.

En talare har yttrat, att, ehuru han vore villig att erkänna, det förslaget i och för sig vore oskyldigt, han dock befarade, att det ej skulle blifva så alldeles o-skyldigt med afseende å dess följder. Genom förslagets bifallande skulle nemligen uppkomma ett prejudikat, betänkligt för framtiden. Ithy att man deraf skulle henta anledning att för hvarje fråga af vigt vilja tillsätta ett Särskildt Utskott; och ett alltför stort antal sådana Utskott skulle dymedelst uppstå. Jag är af den tanken, att det icke skulle medföra någon skada, om man erhöle många Särskilda Utskott. Det skulle bidraga till Riksdagens snara avslutande och

befordra en noggrannare och fullständigare utredning af många ärenden. som. hopade inom ett och samma Utskott. knappast kunna påräkna en nödtorftig handläggning. Jag föreställer mig ock. att detta är anledningen till grundlagens stadgande om Särskilda Utskott.

Jag tillhör ej deras antal, som. för att utföra sina idéer, behöfva söka plats på en annan planet, och jag ämnar ej heller gå alltför långt i denna fråga. Dock anser jag den vara af ganska stor vikt; och det måste den äfven vara, då hela samhället med så stort intresse fäster sig dervid.

Man har här hänvisat till 37 § Riksdags-ordningen och anfört, att, om Lag-Utskottet funne sig vara öfverhopadt af göromål, det lätt kunde begära och erhålla förstärkning. Sådant skulle förhållandet hafva blifvit med Stats-Utskottet förra riksdagen, om man till detsammes behandling öfverlemnade alla frågor rörande den militära organisationen; och Stats-Utskottet skulle då hafva funnit sig nödsakadt att begära förstärkning. Man ansåg det då likväl vara bättre att, för behandlingen af dessa frågor, tillsätta ett Särskildt Utskott. Genom vidtagande af en sådan åtgärd vinnes tid, om ej annat. Sekreteraren i ett Ständigt Utskott kan ofta hafva svårt nog att medhinna uppsättandet af allt, hvad från Utskottet skall expedieras, då deremot sekreteraren i ett Särskildt Utskott bör hafva tid nog och lättare kunna sätta sig in i de frågor, som tillhöra Utskottets behandling. Om, såsom jag förmodar, Lag-Utskottet vid denna riksdag ämnar gå till grunden med kreditlagstiftningen, så föreställer jag mig, att såväl Utskottets ledamöter som dess sekreterare skola få fullt upp att göra.

Man har såsom ett motiv äfven åberopat, att Lag-Utskottets egne ledamöter icke uttalat sig emot kommunalfrågornas hänvisande till detta Utskott. Jag tror, att grunden till denna tystlåtenhet är att finna i ledamöternes grannligheten, att ej vilja gå Kammarens beslut i förväg; men jag tror derföre ej, att de äro så synnerligen angelägne om att få taga befattning med dessa frågor.

Slutligen har man begagnat sig af sjelfva ordställningen i 37 § Riksdags-ordningen, der det heter »ankommande på Kamrarnes sammanstående beslut, att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta Särskildt Utskott, för upptagande af frågor, som tillhör Ständigt Utskotts behandling»; och man har deraf velat hemta sig en anledning att motsätta sig förslaget. Det beror dock på, huru man vill tolka dessa ord och hvad betydelse man vill fästa vid uttrycket »vara af nöden». Visserligen är det ej növärdigt att tillsätta några Särskilda Utskott, om man beqvämar sig till att stanna här i sex månader i stället för fyra, men vill man medhinna allt inom utsatt tid, så bör man ock söka att använda alla de krafter, som inom Kamrarna äro att påräkna. För min del tillstyrker jag tillsättandet af Särskilda Utskott i allmänhet; och jag vidhåller fortfarande min förut uttalade mening.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels antagande af den ifrågavarande inbjudningen och dels afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på inbjudningens anta-

gande, hvartill svarades talrika nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag å samma inbjudning, då svaren utföllo med talrika ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Friherre Raab begärde votering.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som antager Andra Kammarens inbjudning om tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandling af frågor, rörande ändringar i kommunal-lagarne, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna inbjudning.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—24;

Nej—72.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Andra Kammarens den 27 dennes bordlagda protokollsutdrag, N:o 51, med inbjudning till Första Kammaren att förena sig i Andra Kammarens beslut om tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandling af Herr Björeks motion N:o 69, om åtgärders vidtagande till besparing i utgifterna för den civila administrationen m. m.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Friherre Raabs, Adam Christian, den 27 dennes bordlagda förslag om tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandling af alla vid denna Riksdag väckta frågor rörande skogshushållningen.

Föredrogs Herr Hazelii den 27 dennes bordlagda motion, N:o 44, om upphörande af undervisningen i alla icke militära läroämnena vid Krigshögskolan.

Herr af Klint: Min mening är ingalunda att framställa några anmärkningar mot Herr Hazelii ifrågavarande förslag, men då jag för min del anser, att man bör taga fasta på hans uttryck i början af motionen, eller den grundsats, att hvad som hör till samma ämne bör på ett ställe sammanföras och behandlas, och då vi, att sluta af hvad i thronalet yttrades, hafva att från Regeringen motse en fullständig plan för arméens organisation, hvori utan tvifvel torde ingå allt hvad som tillhör den militära undervisningen, så och enär det förslag Herr Hazelius framställt behandlar

behandlar ämnen. tillhörande organisationen af en Generalstabs-skola, tillåter jag mig hemställa, om icke motionären skulle finna lämpligt att nu återtaga sin ifrågavarande motion: helst han icke saknar tillfälle att, då Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition till behandling förekommer, om han dertill då anser sig befogad, änyo framlägga det förslag, han nu väckt.

Jag anhåller på dessa skäl, att Herr Hazelius vilie tillsvidare låta motionen falla.

Herr Hazelius: Då det alltjemt visat sig, att föga hopp förefinnes, det förslag, som i vårt land väckas, snart skola komma till afgörande, och som jag under min långa bana fått vänja mig vid att med tålmod afbida införandet af de reformer, jag funnit lämpliga att föreslå, vill jag ej motsätta mig den siste värde talarens uppmaning att dröja med min motion, helst det verkligen kan vara skäl att först se till, om den Kongl. Propositionen innehåller något, som i afseende å organiserandet af en Krigshögskola med min motion kan sammanfalla. Det har behagat talaren att i detta fall slå mig med mina egna ord; och jag vill ga hans önskan till mötes, dock under förhoppning att framdeles få återkomma till mitt förslag, då den Kongl. Propositionen till behandling förekommer.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren bifölle Herr Hazeli begäran att få återkalla den ifrågavarande motionen.

Ropades ja.

Föredrogs och hänvisades till Banko-Utskottet Friherre Raabs, Carl Adam, den 27 dennes bordlagda motion, N:o 46, angående ändringar i Kongl. Förordningen om en allmän Hypotheksbank samt öfverlemnande af en del utaf Riksbankens ärliga vinstmedel till Hypotheksbanken.

Föredrogs Herr Odelbergs den 27 dennes bordlagda motion, N:o 47, om inköp för Statens räkning af till skogskultur tjenlig jord i de medlersta och södra länen m. m.

Herr von Geijer: För att kunna fatta ett välgrundadt beslut rörande Friherre Raabs nyss bordlagda motion om tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandling af frågor angående skogshushållningen, böra vi göra oss väl reda för beskaffenheten och omfånget af de till Riksdagen inkomna förslag i detta ämne. Jag ber därför att få yttra några ord om Herr Odelbergs nu föredragna motion.

Motionären föreslår att Riksdagen beslutar, det till skogskultur tjenlig jord i de medlersta och södra länen skall, sedan undersökning om

dertill lämpliga lokaler blifvit verkställd. uti sammanhängande större vidder för Statens räkning inköpas eller genom expropriation inlösas» hvarjemte motionären hemställer. »att Riksdagen för bestridande af de med nämnda undersökning förenade kostnader anvisar ett förslagsanslag af 10,000 R:dr.»

Jag tror att motionen är synnerligen behjertansvärd. Är det för Svenska folkets framtida välfärd nödvändigt — såsom det verkligen lär vara — att Staten eger och omhänderhafver skogar, så följer ju ock deraf, att i de delar af landet, der för närvarande inga kronoskogar finnas, måste Staten uppdraga nya skogar och dertill begagna sin redan egande skoglösa mark, och om den är otillräcklig inköpa ny sådan. Ur statsekonomisk synpunkt vore det i min tanke fördelaktigast, om Statens domäner bestode endast af skogar under Statens egen vård och skötsel. Men lång tid torde åtgå, innan vi kunna komma derhän.

I vissa delar af landet torde, med fördel, Statens jord kunna utbytast emot förhållningsvis stora arealer fälädsmarker, tjenliga till skogskultur. Och det är en af mig i detta afseende länge hyst tanke, som jag i anledning af Herr Odelbergs motion nu ber att få utveckla.

Om man frågar: »Hvilka äro de delar af vårt land, der uppdragande af skog på numera blott skoglupen eller ock helt och hållet kal mark i främsta rummet bör för Staten ifrågakomma»: så måste ju svaret blifva: »De orter der skogsprodukterna äro dyrast.» Således Skåne. En stor skogsfördelning har öfvergått flera trakter af Skåne, som för icke så länge sedan buro den herrligaste skog. Undantag härifrån utgöra endast en del större herregårdar jemte den till arealen obetydliga skog, nemligen flygsandsplanteringarne, som är ställd under Statens direkta vård. De Staten tillhöriga skogar, hvilka icke stå under Statens omedelbara vård, nemligen boställsskogarne, äro för det mesta förödda, trots alla Boställsordningens stränga men derhos olämpliga stadganden om skogsvården. De s. k. skogarne å boställen i medlersta Skåne kunna ofta ej beräknas till mera än från $\frac{1}{2}$ till högst 5 famnar grundmassa per tunnland, på sätt skogsliqvider vid skiften upplysa. Och annorlunda blifver visserligen icke förhållandet i framtiden, om samtliga de Skånska boställena disponeras på samma sätt som hittills. Införandet af en ordnad skogshushållning å dessa boställen bör ingalunda väntas, oaktadt allt hvad 1866 års Skogsordning stadgar om skogsvården på boställen. De Skånska boställena äro dertill för mycket spridda och dessutom allt för små. På en areal af 780,000 tunnland, omfattande en fordom herrlig skogstrakt sträckande sig från Söderåsens norra sluttning till nordöstra hörnet af Finja sjö, der jernvägen sticker upp från söder, finnas — jag nämmer det exempelvis — 40 till 50 militieboställen af tillsammans cirka 20,000 tunnland egovälde. Boställes egovidd, in- och utegor sammanräknade, varierar från 100 till högst 2,000 tunnland, men så att endast 2 eller 3 boställen äro öfver 1,000 tunnland hvardera, de öfriga således blott några hundra tunnland. Att på dylika små egendomar införa ordnad skogshushållning synes mig åtminstone otänkbart.

Det enda till skogskultur å boställen verkande stadgande, som 1866 års Skogsförordning innehåller, finnes i § 23 och lyder: »Om boställes skog i betydligare mån öfverstiger dess behof af skogsfång, vill Kongl. Maj:t, uppå Skogsstyrelsens hemställan förordna, att skogen i sin hel-

het eller lämplig del deraf skall ställas under Skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, såsom om kronoparker är stadgadt.» Enligt mig af Skogsstatens tjänstemän i Skåne meddelad upplysning kan detta stadgande finna tillämplighet på ett eller par af samtliga de Skånska militieboställena, men visserligen ej på flera.

Måne det således icke vore skäl att genom försäljning af militieboställen skaffa medel till inköp af större sammanhängande skogsmarker, eller heldre utbyta militieboställen mot dylika marker. Tidpunkten att betänka denna sak synes vara inne, då numera med säkerhet kan antagas att samtliga militieboställen komma att frångå den indelta arméén, så att dess befäl och underbefäl erhålla kontant aflöning liksom andra tjänstemän. Om dessa boställen ånyo utarrenderas på lång tid, när de blifva åboediga, blifver kostnaden större, i fall man sedermera vill mot dessa domäner tillbyta sig skogsmarker. Ty då måste arrenderätten köpas, hvilket är det som relativt kostar mest. Jag har haft erfarenhet deraf, när Staten för några år sedan genom utbyte af militieboställens inegor emot fäladslotter i Ljungby hed förskaffade sig för synnerligen godt köp eganderätt till detta exercisfält, cirka 1,300 tunnland. Utlösen till arrendatorerne af militieboställen och boställsdelar var det relativt kotsammaste och besvärligaste i hela affären.

Jag ber att detta mitt yttrande måtte få åtfölja motionen, när den till Utskott remitteras.

Herr Hasselrot: Då jag sedan längre tid tillbaka sysselsatt mig med den vigtiga fråga, som nu är föremål för öfverläggning, anhåller jag att derom få yttra några ord.

Enligt min uppfattning är i statshushållningen väl knappt något menligare steg taget, än då, vid 1823 års riksdag, det beslöts, att Kronans allmänningar skulle skiftas emellan enskilde personer. Man anförde då såsom ett skäl derför, att de enskilde gemenligen sköta sina egodelar bättre än Kronan. Denna generela sats kan visserligen hafva sin giltighet i fråga om jord i allmänhet, der det gäller att skörda hvarje år, men saken gestaltar sig helt annorlunda, då det blir fråga om att taga hundraåriga skördar. Man kan nemligen aritmetiskt uträkna, att det för den enskilde är fördelaktigare att på en gång hugga ned sin skog och att af köpeskillingen draga ränta, än att af skogen taga årlig afkastning; och det har äfven visat sig att enskilde personer i allmänhet uppfattat saken så. Dertill kom att de utdelade skogsmarkerna lägo så långt från hemmanen, att, äfven om man velat, man ej kunnat skydda dem för skogsåverkan, och följden blef att skogarne sköflades och att markerna förvandlades till svältor. På sednare tider har Staten, till botande af detta onda, börjat verka i en annan riktning. Vid 1854 års riksdag föreslog jag i Borgareståndet, att Staten skulle inköpa förödda landsträckor för att användas till skogsplantering. I den trakt, der jag bor, äro till följd häraf öfver 4,000 tunnland mark inköpte och lagda till Kronan; och 2,000 tunnland på Edsvären, som för omkring 12 år sedan blifvit besådda med skogsfrön, bära redan en herrlig ungskog, under det kringliggande trakter i sitt skoglösa tillstånd bära ett sorgligt vittnesbörd om skogssköfvingen.

Jag anser alltså, att Herr Odelbergs ifrågavarande motion förtjenar allt afseende, likasom jag anser det vara klokt af Kronan att afhända sig sina jordegendomar, som af enskilde skötas bäst under full eganderätt för att i deras ställe inköpa större skoglösa marker, tjenliga till skogsodling; och får jag af denna anledning lemna mitt förord såväl till motionen som Herr von Geijers amendement.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, hemställde Herr Grefven och Talmannen, att motionen jemte yttrandena skulle hänvisas till Stats-Utskottet, dock med förklarande, att derest ett Särskildt Utskott för behandling af frågor rörande skogshushållningen komme att tillsättas, motionen och yttrandena borde till detta Utskott öfverlemnas.

Ropades ja.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr Petrés den 27 dennes bordlagda motion, N:o 48, om anslag till Lithografen C. J. Billmark, för fortsatt utgifvande af planchverket: »Sverige, aquarell-lithografier och tontryck».

Föredrogs Herr Wallenbergs den 27 dennes bordlagda motion, N:o 49, om indragning af det från Riksbanken till Manufakturdiskonten beviljade kreditiv.

Herr Lagerstråle: Den ifrågavarande motionen afser, att det kreditiv å 2.250.000 Riksdaler, som Kommers-kollegium i Riksbanken eger till Manufakturdiskontverket och dess förvaltning, skulle vid innevarande års slut derifrån indragas.

En så genomgripande åtgärd förutsätter naturligtvis åtskilliga försigtighetsmått, på det att de, som haft fördelar af detta kreditiv och dermed förenad lånerörelse, må fortfarande erhålla något motsvarande, om än under en annan form.

Jag föreställer mig, att Banko-Utskottet noga öfverväger samtliga de omständigheter, som härvid böra tagas i betraktande, och dervid föreslår de specialbestämmelser, som äro erforderliga. Särskildt anhåller jag att få fästa uppmärksamhet på, att Eskilstuna fristads manufakturister och förläggare hafva en alldeles särskild företrädesrätt i afseende på låns erhållande framför öfriga industriidkare i landet, att räntan å de lån, som lemnas industriidkare, är en procent högre, än den årliga ränta, som från Manufakturdi-kontfonden betalas å det begagnade kapitalet af kreditivet i Banken, hvarigenom uppkommer en behållning, som användes för särskilda utgifter: att, om kreditivet upphör och i sammanhang dermed förberörda räntevinst äfven den inkomstkälla försvinner, som nu användes till bestridande af löner, som utgå till vissa Kommer-kollegii tjenstemän vid Manufakturdiskonten, dels ock till pensioner till den personal, som varit anställd för inhemska fabrikaters stämpling, så

länge en sådan var stadgad; samt att från Manufakturdiskontfonden 21,000 Riksdaler årligen utgå till Riksgälds-kontoret såsom ersättning för det å Riksdagen numera öfverflyttade, tillförene af berörda fonds vinstmedel omedelbart bestridda anslag till Teknologiska Institutet.

Af dessa och andra förhållanden synes det vara af vigt att, derest beslut fattas om indragning af ifrågavarande kreditiv, den med detsamma hittills bestridda utgiftsstat på samma gång regleras.

Jag anhåller, att dessa mina anmärkningar må få beledsaga remissen till vederbörligt Utskott.

Herr Wallenberg: Den föregående talaren yttrade, att det skulle vara fara att röra vid Manufakturdiskontfonden, då derigenom dels låntagarnes intressen kunde skadas och tjänstemännens inkomst minskas, och dels en äldre reglering, som ej har något sammanhang med Riksbanken, kunde lida afbräck.

Jag får fästa uppmärksamhet derpå, att jag i motionen endast föreslagit sådant, som uteslutande beror på Riksdagen. Om Riksdagen fattar beslut om kreditivets upphörande, lemna Riksdagen endast ett uttryck åt den önskan, som Riksdagen vid nästföregående riksdag uttalade i afseende på Kommers-kollegii indragning. En likartad fråga afgjordes af Riksdagen, då fastighetslänefonden öfverflyttades från Riksbanken till Allmänna Hypotheksbanken. Då afvaktade man icke 40 eller 27 år, utan skedde öfverflyttningen på en gång. Enligt min tanke var detta förfarande riktigt, ty att ställa på läng amortering sådant, som bör upphöra, synes mig vara en onödig formalism.

Min motion är så mycket mindre till olägenhet för låntagarna — ty den innebär icke att beröfva dem behöfligt rörelsekapital — som jag tvärtom i densamma föreslagit, att den fond Riksbanken nu lemna Kommers-kollegium, skulle fortfarande ses för meddelande af kreditiv åt industri-idkare. Jag åsyftar således endast en förändring af fondens behandling, icke någon förändring af dess verkningar. Vill man ändamålet, som ju är en förenkling i embetsverken, så måste man vilja medlen. Att fortfarande låta Riksbanken utlenma sina fonder till ett civilt embetsverk att utlånas är en orimlighet. Riksbanken kan utan tillägg i kostnaden besörja denna utlåning, och Kommers-kollegium bör befrias från diskontgöröml, hvilka endast äro en utväxt på ett civilt kollegium.

Med all aktning för försigtighet, såsom i hög grad prisvärd, anser jag det vara nödvändigt, att Riksdagen i frågan fattar *ett sjelfständigt beslut*, hvartill äfven tillfälle erbjudes genom min motion.

Herr Nordström: Utan tvifvel är det en viss försigtighet, som gör, att jag icke kan ingå på det af motionären framställda förslag. Det är dock icke någon försigtighet framkallad af frågan, huruvida Manufakturdiskontfonden skall existera, eller om den kan ersättas under andra former. Tvärtom. Motionären har icke ifrågasatt Manufakturdiskontfonden: existens, men genom att borttaga det kreditiv, som fonden åtnjuter i Riksbanken, vill han dock beröfva densamma den kraft, som sätter fonden i tillfälle att verka för sitt goda ändamål. Bland andra skäl åberopar han Kommers-kollegii indragning. Låtom oss gå i naturlig ordning. Låtom oss först pröfva, huruvida Kommers-kollegium

kan upphöra. Vidare, om Manufakturdiskontfonden kan för ändamålet organiseras på annat sätt, än den för närvarande är organiserad. Der- efter kommer först frågan om upphäfvandet af kreditivet, som fonden nu åtnjuter. Denna uppfattning af saken, som icke i sig inbegriper frågan om Manufakturdiskontfonden skall ega kreditiv eller icke, uttrycker endast min åsigt om naturliga gången för behandlingen af de frågor, som afses i Herr Wallenbergs motion; och jag kan således på sakens nuvarande ståndpunkt icke önska någon framgång åt motionen.

Jag anhåller, att detta mitt anförande må få åtfölja remissen till Banko-Utskottet.

Herr Lagerstråle: Så vida mina ord kunna tydas derhän, som om de skulle afse bestridande af öfverflyttning af manufakturdiskont-rörelsen från Kommers-kollegium till annat ställe, ber jag att få nämna, att jag endast ansåg en våldsam förändring af den bestående formen be-tänklig. Jag hemställer, att Utskottet i sammanhang med det beslut, Utskottet kommer att föreslå, äfven föreslår sådana garantier för indu-strien, att densamma ej blir, i händelse af någon förändring, lidande.

I afseende å beloppet af förlagslån förekommer i motionen en origi-tig sifferuppgift. Detta belopp utgjorde tillföre 750,000 riksdaler, men bestämdes för någon tid tillbaka till 1.000.000 riksdaler.

Grefve Sparre, E.: Motionären har i försvaret för sin motion erinrat, att Representationen, genom bottagande af de s. k. fastighetslånen från Riksbanken och öfverlemnande till Hypotheksföreningarne, nyligen vidtagit enahanda åtgärd som den af motionären nu ifrågasatta. Ja, det är sannt, att Representationen vidtog denna åtgärd; men jag vill lemna osagdt, hvad bifall densamma rönt inom landet. Fråga allmogen, till hvilken dessa lån isynnerhet meddelades, fråga dem, om de äro be-lättna med förändringen, då de numera icke kunna få några vidare lån från Hypotheksföreningarne. Fråga om allmänheten älskar denna öfver-flyttning. Fråga näringsidkarne hvad de skulle säga, om man toge ifrån dem tre millioner riksdaler. Fråga förlagsgifvarne, om de gilla denna åtgärd. De skola alla svara nej.

I en tidpunkt sådan som den nuvarande, då den allmänna ställnin-gen är i hög grad beklaglig och tillgångarne alltmera minskas, är det betänkligt att göra stora omstörtningar. All möjlig försigtighet bör iakt-tagas, så att industriidkarnes ställning icke försämras, derigenom att dem betages möjligheten att anskaffa det för deras rörelses bedrivande er-forderliga kapital.

Ehuru jag instämmer med Herr Lagerstråle, vill jag likväl ej yttra mig angående den ifrågavarande åtgärden att öfverflytta länerätten på annat verk, i händelse att Kommers-kollegium indrages.

Häri instämde Herr Hasselrot.

Herr Tornérhjelm: Ehuru det är otacksamt att tala i frågor, som skola till Utskott remitteras, då det nemligen i allmänhet är förhållan-det, att Utskotten sällan taga del af de meddelade anförandena, vill jag likväl nu yttra några ord.

Herr Wallenberg har i den frågavarande motionen lagt sina ord bra, och de kunna lätteligen vilseleda de af Utskottets ledamöter, som icke gjort sig reda för det syftemål motionen har. Herr Wallenberg har förklarat, att han icke anser, att länerörelsen skall genom den af honom föreslagna åtgärd upphöra, han har sagt, att densamma skall på Riksbanken öfverflyttas. Men tager man bort kreditivet på två millioner riksdaler, så skall länerörelsen upphöra af sig sjelf, och fabrikanterna, hvilka placerat sina tillgångar, komma att falla i händerna på allmänna bankrörelsen.

Motionens syftemål är vidare, att Kommers-kollegium, sedan man så småningom allt mer inskränkt dess funktioner, skall af sig sjelf upphöra — skall sotsdö. Men skall man, för att nå detta ändamål, använda ett så långsamt tärande gift? Skall det ej kunna vinnas på annat sätt? Jag för min del är ej emot, att Riksdagen beslutar, det Kommers-kollegium skall indragas, men hvad jag bestämdt motsätter mig är att, innan ett sådant beslut är fattadt, borttaga de funktioner, som tillkomma Kollegiet.

Jag anhåller, att detta yttrande emot Herr Wallenbergs syfte må få åtfölja remissen till Banko-Utskottet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, hänvisades motionen jemte de i anledning deraf afgifna yttranden till Banko-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Herr Wallenbergs den 27 dennes bordlagda motion, N:o 50, om ändringar i Bevillningsstadgan.

Föredrogs och hänvisades till Lag-Utskottet Herr Wallenbergs den 27 dennes bordlagda motion, N:o 52, om bolags förpligtande att årligen till Kongl. Maj:t insända uppgifter å deras grundkapital, reservfond m. m.

Föredrogs och hänvisades till Lag-Utskottet Herr Schartaus den 27 dennes bordlagda motion, N:o 57, om antagande af en författning rörande förlagsinteckning m. m.

Föredrogs och hänvisades till Bevillnings-Utskottet Herr Säves den 27 dennes bordlagda motion, N:o 63, om tillägg till 25 § i Kongl. Förordningen om brännvins försäljning.

Föredrogs och hänvisades till Lag-Utskottet Herr von Kochs den 27 dennes bordlagda motioner:
N:o 64, angående skyldighet för dem inom kommunerna, som icke

ega fastighet, att deltaga i kostnaderna för uppförandet och underhållet af allmänna byggnader m. m.: och

N:o 65, angående ändringar i kommunallagarne.

Föredrogs Herr von Kochs den 27 dennes bordlagda motion N:o 66, angående lindring af båtsmanshället i Blekinge.

Grefve von Platen: Säkert är det ej angenämare för någon att lindra den enskildes bördor än för Kongl. Maj:t; och därför skulle det vara angenämt för mig att tillstyrka syftningen af den väckta motionen.

Det har likväl händt motionären, hvad som lätt händer hvar och en, som vill bevisa för mycket: han misstager sig på grundligheten af de skäl, han anför. Då jag emellertid nogsamnt känner, att motionären icke vill antaga annat än det som hvilat på säkra uppgifter, anser jag mig skyldig meddela några upplysningar.

Såsom ett skäl, bland andra, motionären anført för lindring af roteringsbesväret i Blekinge, är, att åtgärder i sådant syfte skulle, hvad anginge öfriga länen, som äro underkastade detta besvär, blifvit genom minskning af båtsmännens antal viddagna. I anledning häraf är det min skyldighet att upplysa, att jag icke hört något sådant omtalas. Vidare säger motionären att, derest båtsmännens antal nedsattes från 6,000 till 4,000, skulle den möda, desse sednare blefve underkastade, ökas en tredjedel. Detta är mycket riktigt, under förutsättning att arbetet blir det samma: men jag anser mig kunna yttra, att meningen är, att det arbete, hvarigenom båtsmanshället är betungande, skall till stor del komma att upplöra, och så har redan skett. Omöjligt är det emellertid att nu säga, hvilka verkningar häraf kunna följa, då det ej låter sig göra att åstadkomma partiella förändringar, utan det ena måste ske i sammanhang med det andra. För bedömande af den erforderliga styrkan måste i första rummet utrönas det arbete, som kan ifrågakomma.

Motionären befarar, att båtsmännens biträde kan komma att krävas i större mått, till följd af flottans tillökning och handkrafts användande såsom frandriftsmedel. Detta är dock, så vidt vi veta, ej fallet. Då man tager i betraktande den verkningsförmåga, som förefinnes hos dessa maskiner, skall man finna att långt ifrån att öka, bereda de en minskning i båtsmännens arbete.

Vidare säger motionären att, då båtsmännens frånvaro från hemmet försvärat anskaffandet af dem, detta förhållande skulle ökas i samma mån, de skulle komma att mera användas. Jag tror, att någon utsträckning af den nu stadgade öfnings tiden icke varit i fråga, utan har endast en förändring af densamma ansetts såsom önskvärd, på det att båtsmännen mera uteslutande måtte erhålla den bildning, som för fosterlandets försvar af dem kräves. Hittills har det varit vanligt, att de användts till släparbete på land. Jag tror därför, att en förändring i omförmälda hänseende skulle vara i hög grad fördelaktig, om någon sådan kunde åstadkommas.

Motionären anser, att de upplysningar, som i anledning af landstingets hemställan blifvit infordrade, icke skulle vara tillförlitliga. Jag

erkänner med ledsnad. att ärendet ännu icke kunnat afgöras. Emellertid hafva Förvaltningen af sjöärendena och Kammar-kollegium blifvit i frågan hörde och afgifvit vidlyftiga yttranden. Huruvida motionären godkänner dem, vågar jag ej påstå. men nog har en början blifvit gjord. för att bereda ett beslut i frågan. Slutligen nämner motionären. att båtsmän skulle vara mindre duglige sjömän. Ja. ganska riktigt. sådana som förhållandena varit. men meningen är just att göra dem till bättre sjömän. Jag tror ej. att någon. som har erfarenhet om denna personal. skall säga annat än att densamma är särdeles användbar. då den fått lämplig öfning. — Motionären har ansett. att värfvad styrka skulle kunna för behofvet anskaffas till mindre kostnad än den indelta: och har han i detta afseende lofvat att lemna upplysningar. hvarför jag stadnar i förbindelse. Jag anser det emellertid icke öfverensstämmande med de upplysningar. som hittills kunnat utrönas. Frågan att ersätta indelt manskap med värfvad har många gånger varit före. och det är väl icke någon. som icke insett. att det indelta manskapet icke kan utan stora olägenheter undanrödjas. Man begär att styrkan skall vara lika tillräcklig och användbar i krig och fred. Skall man nu hafva en tillräcklig styrka för krig och denna värfvad. måste den blifva ofantlig och under fred onödigtvis dyr. Skulle åter den värfvade styrkan nedsättas till fredsfot. motsvarade detta ingalunda behofvet under krigstid. Visserligen vet jag. att man under krigstid har tillgång på kofferdisjöfolk. men ehuru de kunna vinna sjöduelighet. lärar hvar och en. som känner förhållandet. veta. att innan kofferdisjömannen varit några månader till örlogs. har han ej varit dugligare utan snarare underlägsen båtsmannen i duglighet.

Bland andra olägenheter. man ansett härflyta af indelningen i Blekinge. är den ofördelaktiga inverkan densamma skulle utöfva på fattigvården derstädes: hvilket jemväl var anledningen till landstingets skrifvelse. Men man bör vara försiktig att antaga. att indelta båtsmännen i Blekinge och fattigvårdens betungande äro en nödvändig följd af hvarandra. Andra saker finnas. som utöfva inflytande i nämnda afseende. hvilket äfven visar sig af de upplysningar. som från landstinget erhållits och hvilka ådagalägga. att antalet af de fattiga inom hvarje socken ingalunda står i ett bestämdt förhållande till båtsmännens styrka. Så t. ex. fanns i en socken af 55 båtsmän 51 afskedade och i fattiga omständigheter. i en annan socken af 150 båtsmän 45. som voro fattiga. Men då inom sistnämnde socken finnas 25 personer. som äro fattiga och som icke varit båtsmän. lärar en direkt konklusion icke kunna dragas häraf. Frågas kan ock. om ingen annan bör hära skulden för den tunga. som fattigvården älägger jordegaren i Blekinge. än Staten. hvarifrån denna inrättning leder sitt ursprung. För öfrigt kan ingen neka. och motionären erkänner det äfven. att rustningsbesväret i Blekinge varit föremål för Kongl. Maj:ts och Riksdagens pröfning; hvadan det icke är att klaga öfver något förbiseende i detta hänseende.

Ingen del af indelningsverket i Sverige finnes. som fått erfara så många bevis på välvilja från Statsmagternas sida. som den i Blekinge. Det är möjligt. att upplysningarne från Kollegierna icke äro fullständiga och säkra. men jag måste antaga dem så: och af dem framgår. att lika

mycket skäl förefinnes att klaga öfver indelningsverket i allmänhet som öfver roteringen i Blekinge.

Jag vill icke längre upptaga tiden med några vidare anmärkningar. Den jag lemnat, har jag ansett mig skyldig att meddela.

Jag anhåller, att mina anmärkningar må få åtfölja remissen till Utskottet, hvilket icke torde underlåta att infordra de handlingar, som för frågans belysning kunna vara nödvändiga.

Grefve Mörner, Carl Göran: I denna motion förekommer en förväxling af uttryck, som lätteligen kan föranleda en förväxling af begrepp. Jag menar nemligen uttrycket rotering, emellan hvilket och rustning förefinnes en stor olikhet. De hemman, som fått rustningsskyldighet sig ålagd, hafva derför erhållit eftergift af sin ränta. — de hafva räntan inne, — då deremot de hemman, hvilka utgöra rotering, fortfarande utbetala hemmanets ränta och dessutom få vidkännas roteringen såsom tillökning till sina utgifter. Jag hoppas, att denna skilnad ej undfaller Stats-Utskottet.

Uti Blekinge äro de hemman, som underhålla båtsmän, *rusthåll*, och emellan dem samt de hemman i öfriga delar af landet, hvilka äro till båtsmanshållet *roterade*, förefinnes en så väsendtlig skilnad, att de knappast kunna med hvarandra jämföras.

På, om jag minnes rätt, 1840-talet eller något tidigare beslöto Rikets Ständer, att de hemman i Blekinge, som skulle lemna tillskott till rustningen inom nämnda provinser, borde efter tio års förlopp utgöra detta tillskott, icke på det sätt som förut varit vanligt eller att de efter ett *oföränderligt penningevärde* erlade sin ränta, såsom förhållandet äfven är med skattehemmanens räntor i Skåne och de andra *conqvererade* provinserna, utan efter ungefär enahanda grund som augmentshemmanen i öfriga delar af riket, d. v. s. med en viss andel af sjelfva rustningskostnaden. Då detta beslut sedermera kom till tillämpning, väckte det mycket missnöje inom Blekinge, hvadan på framställning från ortens riksdagsmän ett anslag af statsmedlen blef beviljadt, hvarifrån ersättning skulle utgå till de rustande hemmanen, som derefter icke skulle hafva att från augmenten påräkna större belopp än förut vanligen från dem utgått.

I det gamla Sverige utgöra hemmanen räntor efter förvandling, då dessa deremot i Blekinge och öfriga conqvererade provinser erläggas efter det i Kronans räkenskaper derå utförda penningevärde.

Herr von Koch: Förste talaren har sagt, att det icke var honom bekant, att fråga vore om att indraga en del af båtsmanshållet, för att stärka landt-arméen. I anledning häraf vill jag nämna, att jag hemtat anledning till ett sådant antagande af Landtförsvars-komitéens betänkande, hvori fråga förekommer att indraga 2,000 båtsmän för nämnda ändamål. Jag trodde, att skäl förefunnos att antaga, att Landtförsvars-komitéens tillstyrkande skulle ingå i de framställningar, som skulle af Kongl. Maj:t göras till Riksdagen, men är särdeles belåten om sådant icke kommer i fråga, åtminstone då jag ser saken såsom rusthållare.

I afseende på minskning af båtsmännens släparbeten vill jag med

tacksamhet erkänna, att en början dertill är gjord, men de äro dock långt ifrån slut, och så länge de fortfara, väckes hos allnogen ovilja, derigenom att båtsmännen, då de varit borta från hemmen, när de behöfts för jordbruket, användts till arbeten, som synas främmande för försvarsväsendet, och jag icke ens här vill omnämna.

Det kan naturligtvis ej tillkomma mig att tvista med den värde talaren om sättet att ersätta båtsmännen: men det är på grund af yttranden af andra sakkunniga personer, som jag vågat fästa uppmärksamheten å de, icke nya, förslagen om användande i stället *dels* af värfvadt manskap till arbeten, som fordra ständig öfning och viss grad af konstfärdighet, t. ex. alla slags maskineriers behandling och skötande, *dels* af *kofferdi-sjömän* och *fiskare*, då mera folk och egentliga sjömän tarfvades. Man har trots, att sadana skulle finnas, hvilka ville underkasta sig *först* öfning i det *speciela sjömanskap* sjöförsvaret påkallar, och *sedan*, om de tillåtas idka enskild sjöfart, att inträda i tienstgöring vid flottan, när sådan behöfdes, mot vilkor af en ringare arlig aflöning och pension vid viss ålder.

Då sakkunnige män hafva olika tankar, blir emellertid den icke sakkunnige lätt förvillad, och erkännande att jag icke rätt begriper saken, har jag framkastat frågan till deras bedömande, som förstå den. Det har sagts, att det icke finnes någon del af båtsmanshållen, som åtnjutit så många prof på välvilja som den i Blekinge. Jag erkänner, att det var ett prof på välvilja, som siste talaren nyss anfört angående hjälp till ersättningen för augments- eller den s. k. öfverskotts-räntan; men för öfrigt vet jag ej, att båtsmanshållen i Blekinge till-kyndats andra särskilda fördelar, än att vid början af indelningsverket båtsmännens antal, som Carl XI ville hafva till 2.000 i Blekinge, blef efter mycket bråk nedsatt till 1.500.

Ända till år 1824 utgjordes båtsmansvakansafgiften af 24 daier eller 8 R:dr banko, men sedermera till en del genom föreskrifter i båtsmanskontrakten tillkomma till följd af i administrativ väg fattade beslut hafva kostnaderna för båtsmännen höjts så betydligt, att vakansafgiften sistlidet år 1867 utgjorde 129 R:dr 75 öre. Visserligen hafva årets spanmålspris utöfvat något inflytande härutinnan, men likväl icke i någon högre grad.

Jag har, för att kunna rätt bedöma de Blekingska rusthållens skyldigheter, sökt att få reda på det emellan Kronan och båtsmanshållen upprättade kontrakt, men i Kammar-kollegium har den upplysning meddelats, att detsamma skulle genom brand förkommit. Jag har likväl hört, att det skulle derstädes hafva blifvit helt nyligen återfunnet. Jag skall så snart som möjligt söka att få reda på det, för att derigenom erhålla upplysning om lagligheten af de föreskrifter, som i sednare tider blifvit meddelade.

Den af sista talaren gjorda anmärkning, angående skilnaden emellan indelade och roterade båtsmän, är fullkomligt riktig; men jag tror ej, att jag kallar rotering för rustning och tvärtom. Ehuru de flesta hemman i Blekinge hafva rustning, finnes det dock några relativt få som hafva rotering.

Vid båtsmansindeln^{ing} äro hemmanen ålagda att, i stället för utgörande af ränta, hålla båtsman. Sälunda är i Blekinge 17, 19 å 20 da-

ler och i Södra Möre 24 daler anslagne till en båtsman. Om ett hemmans ränta öfverskjuter nämnda dalertal, tilldelas resten af räntan ett annat mindre hemman såsom augment. I medeltal belöper sig i Blekinge tre femtedels mantal på hvarje båtsman, men de större jordegarne äro dock icke så betungade som de mindre, hvilka få hålla en båtsman för 12, 14 å 15 dalers ränta jemte en till 5, 6 å 7 daler uppgående augments- eller öfverskotts-ränta, som intill sednare tider lösts efter kronovärdi.

Beträffande denna ränta, så beslöto Rikets Ständer, på motion af fyra bönder från Blekinge, alla *åtnjutande* öfverskotts-ränta, att nämnda ränta, hvilken tillförene under loppet af 150 år utgatt efter kronovärdi, derefter skulle lösas efter markegång. Denna förändring beslöts vid 1834 års riksdag, men beslutet skulle först efter 10 år träda i verkställighet. Då detta sålunda år 1844 skulle börja att tillämpas, fann man, att markegången uppgick till cirka 10 gånger kronovärdiet, d. v. s. afgifterna tiodubblades. Detta väckte stort missnöje bland allmogen och den uppsände till Riksdagen representanter, hvilka *betalade* öfverskotts-ränta. Dessa tillvägabragte ett beslut, hvarigenom Rikets Ständer beviljade för betalande af skilnaden mellan öfverskotts-räntorna- *krono- och markegångs* värde ett stats-förslags-anslag af 16.000 R:dr. Detta är den lindring, som blifvit båtsmans-hället i Blekinge beviljadt och hvarföre det bör vara tacksam. Då jag i motionen uppger, att hvarje hemmans direkta kostnad för en båtsman uppgår efter sista markegången i medeltal till 203 R:dr. äro emellertid dessa 16,000 R:dr *afdragna*.

Huruvida kostnaderna för roteringsbesväret äro drygare i andra län, känner jag icke. Det är möjligt, att så är förhållandet i synnerhet i Mälaredalen, der Carl XI sjelf lærer tagit befattning med skattläggning och indelning, samt i Dalarne. I Upland äro dock dels 4, dels 3 mantal förenade om en båtsman.

Hvad angår den *indirekta* tungan af rustningsbesväret i Blekinge genom underhållet af fattige, afskedade båtsmän samt deras enklor och barn, vill jag för närvarande inskränka mig till åberopande af hvad landstinget år 1866, innan jag hade äran deraf blifva ledamot, i underdanig framställning till Kongl. Maj:t yttrat. De utlåtanden, som Förvaltningen af sjöärendena och Kammar-kollegium i anledning af landstingets hemställan afgifvit, skall jag återläsa och se till om icke några upplysningar kunna meddelas, som böra vara nyttiga för frågans pröfning. Emellertid vill jag gerna medgifva Herr Grefve Platen, att min motion genom ett mitt förbiseende innefattar en origtighet. Jag hade icke bort glömma, att jemte båtsmans-hället äfven en annan sak bidrager till och trycker fattigvården i Blekinge, och denna är bränvins-supandet å ett ofantligt antal af såväl lagliga som olagliga krogar. Jag är dock öfvertygad om, att kommunerna och länsstyrelsen skola göra allt för att stäffa detta onda. Statsmagterna kunna därför ej speciellt för Blekinge göra något.

Jag vill nu ej längre upptaga tiden, och anhåller att detta mitt anförande må få åtfölja remissen till Utskottet.

Grefve von Platen: Då jag redan sagt, att jag ej har något emot motionens framgång, ehuru jag betviflar, att resultatet af densamma

blifva de af motionären äsyftade, så vore det orätt att upptaga Kammarrens tid med en utredning, som bättre vinnes utaf de yttranden, hvilka af vederbörande blifva afgifna. I förbigående ber jag endast få nämna, att ett ytterligare skäl att i denna fråga skilja emellan benämningen rust- och rothållare är det, att en, såsom jag antager, icke oväsentlig fördel, då numera snart sagdt alla de intresserade ingått derpå, blifvit inom detta län rusthållare beredd genom lättnad uti beklädnads-besväret, en lättnad som, så vidt jag känner, icke kommit rustnings-skyldige i allmänhet till del. Medan jag nu har ordet, är för mig en skyldighet att söka ursäktta ett ofrivilligt, såsom det vill synas, af mig begånget misstag, då jag uppfattade motionärens yttrande såsom ett antagande, det båtsmanshållet inom andra delar af Riket skulle minskas, hvarigenom ett bibehållande af rustningsbestyret oförändradt inom Blekinge skulle der medföra jemförelsevis större tunga än inom andra delar af Riket, hvilket jag ej kunnat medgifva, hvaremot jag nu finner hans mening endast hafva varit att gifva stöd åt den åsigt, att en ökad tjenstgöringsskyldighet skulle för den återstående båtsmansstyrkan uppstå genom öfverflyttning af någon del af densamma till arméen, hvilken farhåga jag genom mitt första yttrande sökt undanröjja.

Herr von Koch: Jag har begärt ordet för att lemna den upplysning, att jag endast yttrat, att den gifna följden af minskningen utaf båtsmäns antal från t. ex. 6,000 till 4,000 skulle blifva, att, derest sjötjensten fordrade lika öfning för det sistnämnda, som det förra antalet, båtsmäns tjenstgöring skulle blifva $\frac{1}{3}$ ökad; och om jag rätt fattade den förste talarens yttrande, så medgaf han detta. Jag vill för närvarande icke vidare upptaga Kammarrens tid i denna fråga.

Öfverläggningen förklarades härefter slutad, och motionen jemte yttrandena hänvisades till Stats-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr von Kochs den 27 dennes bordlagda motion, N:o 67, rörande laxfisket i den så kallade Pukaviksfjorden.

Föredrogs Friherre Fleetwoods den 27 dennes bordlagda motion, N:o 68, angående ändring af gällande föreskrifter rörande embets- och tjenstemäns rätt till pension från Allmänna indragningsstaten.

Herr Faxe: Jag vill ej bestrida, att den nu föredragna motionen har för sig ett sken af billighet, men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att civile embets- och tjenstemäns rätt, att vid afskedstagandet erhålla pension å Allmänna indragningsstaten, grundar sig på äldre författningar, af hvilka den äldsta lär utkommit redan under Konung Carl X:s regering, och sedermera utgifna förklaringar, hvilka berättiga till pension vid uppnådda 70 års ålder och äfven vid 65 år,

derest sjuklighet eller försvagadt helsotillstånd genom behörig läkareattest styrkes. Deremot är pensionsrätten från Civilstatens enskilda pensionsinrättning, som vidtager vid en ålder af 55 år, bestämd genom särskildt reglemente, enligt hvilket till ändringar i detsamma erfordras delegarnes medgifvande. Häraf torde således följa, att hvad genom motionen åsyftas icke kan vinnas, utan att förenämnda författningar och reglemente i behörig ordning upphävas eller ändras.

För öfrigt, i fall, såsom motionären föreslagit, från Statsverket allenast skulle utgå skillnaden emellan nuvarande pensionen på indragningsstat och de belopp, som delegare i Civilstatens pensionskassa vid en tidigare ålder ega att derifrån undfå, kunde det lätteligen inträffa, att brist uppkomme i den sednare kassan, så att hvarken pensionärerne på Riksstaten eller de, hvilka taga afsked med pension från Civilstatens pensionskassa, kunde utfå hvad dem rätteligen tillkomme. Jag önskar, att det Utskott, som kommer att behandla frågan, måtte taga kännedom om alla de i detta ämne gällande författningar samt om den utredning i ämnet och de yttranden, som afgifvits af en utaf Kongl. Maj:t förordnad komité äfvensom af delegarne i Civilstatens pensionsinrättning. Jag föreställer mig ock, att Utskottet, liksom sedermera Riksdagen, för närvarande inskränker sin åtgärd till en underdånig framställning hos Kongl. Maj:t om närmare utredning af ämnet; men att något definitivt beslut nu skulle fattas, det måste jag högeligen bestrida.

Jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja remissen till Utskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades motionen jemte yttrandet till Stats-Utskottet.

Föredrogs Herr Wallenbergs den 27 dennes bordlagda motion, N:o 73, angående myntfotens bestämmande i guld.

Friherre af Ugglas: Den fråga, som uti förevarande motion vidröres, har under sednare tider alltjemt stått på Riksdagens dagordning. Förmodligen af denna anledning och då Sverige derjemte, på sätt motionären angifvit, varit representeradt vid myntkonferensen i Paris sistlidet år, har jag hört en förväntan uttalas att, i detta ämne, någon framställning från Regeringen borde afgifvas. I anledning häraf begagnar jag detta tillfälle för att gifva tillkänna, att, innan detta ämne inför Kongl. Maj:t anmälde, jag ansett mig först böra afvakta den rapport, som Sveriges ombud vid nämnda konferens hade att till Regeringen afgifva. Denna rapport har först helt nyligen aflemnats, och öfver de i densamma framlagda förslag har yttrande infordrats från Statskontoret, der i frågor som dessa Öfverdirektören för mynt- och kontrollverken eger säte och stämma. Innan detta yttrande inkommit, anser jag det, från min ståndpunkt, för tidigt att i denna fråga uttala något bestämdt omdöme, och sedan nu motion i ämnet blifvit väckt, skall jag söka utverka Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd, att, så snart nyssnämnde

yttrande inkommit, få öfverlemnade detsamma till Banko-Utskottet, för att tagas i öfvervägande vid behandlingen af motionen. Så mycket tror jag mig emellertid kunna säga, att den fråga, som i motionen beröres, endast är en tidsfråga. Jag dömer detta af förhandlingarne vid sista konferensen och af åtskilliga andra förhållanden. Redan nu utgör guldets värde-mätaren i en stor del civiliserade länder, och franc-systemet är af åtskilliga nationer antaget. Skulle förhållandena gestalta sig så, som icke är osannolikt, att äfven i Nord-Amerikanska Staterna detta system blir antaget, och sedermera äfven England för-mås att på detsamma öfvergå, tror jag, att öfriga stater, som ej redan antagit franc-systemet, blifva nödsakade att följa exemplet. Frågan reducerar sig således härtill: Bör Sverige genast taga detta steg fullt ut, eller böra vi ännu afvänta öfriga Staters beslut? Härvid bör å ena sidan icke förbises de olägenheter, som alltid äro förknippade med om-byte af myntsystem, men å den andra också tagas i betraktande att ju längre det dröjer, ju flera andra stater tillegna sig guld såsom värde-mätare, ju dyrare blir för landet öfvergången. Det är sålunda af stor vikt för Sverige, att Banko-Utskottet med särdeles omsorg behandlar ifrågavarande motion. Hvad jag tror under alla förhållanden kan utan olägenhet vidtagas, är att bringa den Svenska dukaten till halt, vikt och dimension i öfverensstämmelse med tio-francs-stycket.

Jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja motionen till Banko-Utskottet.

Öfverläggningen förklarades slutad och motionen jemte yttrandet hänvisades till Banko-Utskottet.

Föredrogs Herr Ehrengranats den 27 dennes bordlagda motion, N:o 74, angående skatt å cigarrer.

Friherre Sprengtporten: Den ifrågavarande motionen ligger så nära ett af mig vid förra riksdagen väckt förslag, att jag finner mig böra förorda densamma till bifall, utom i den del, hvori föreslås tull-nedsättning å utländska cigarrer.

Efter härmed slutad öfverläggning, hänvisades motionen jemte yttrandet till Bevillnings-Utskottet.

Föredrogs Herr Ehrengranats den 27 dennes bordlagda motion, N:o 75, angående fortfarande anslag till Gymnastiskt-ortopediska institutet.

Herr Berlin: Jag anhåller att få beledsaga remissen af denna motion med den upplysning, att Sundhets-kollegium icke underlåtit att till denna Riksdag, liksom tillföre, hos Kongl. Majt anmäla anslaget till Ortopediska institutet såsom föremål för framställning till Riksdagen;

att ingen Proposition derom likväl blifvit aflåten torde hafva sin grund i samma omständigheter, som föranledt Kongl. Maj:t att lemna utan afseende flera andra behof rörande sjukvården. Icke desto mindre anser jag mig böra anbefalla motionen till Stats-Utskottets behjertande och dervid fästa dess uppmärksamhet derpå, att det Gymnastiskt-ortopediska institutet är, om icke den enda anstalt för sjukgymnastik, dock den enda ortopediska anstalten i vårt land, och att institutets verksamhet icke sträcker sig till hufvudstaden allenast, utan äfven till landets öfriga delar, hvarifrån ett betydligt antal personer söka bot för missbildningar, och ett vida större antal, än föreskrifvet är, erhåller vård och bandager gratis. Det torde ock förtjena afseende, att Institutets föreståndare, uppmuntrad af det under 10 år oafbrutet utgående anslaget, nedlagt stor kostnad på lokalens inredning och att de årliga utgifterna äro stora, att de betalandes afgifter lemna endast ett obetydligt öfver-skott, hvilket, om statsanslaget indrages, blifver föreståndarens enda ersättning för den verksamhet, hvarät han uteslutande egnat sig.

Herr Dickson, Charles: Efter hvad den föregående talaren yttrat, anser jag mig endast böra tillkännagifva, att jag till alla delar instämmer med honom.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad och motionen jemte yttrandena hänvisades till Stats-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr Ehrengranats den 27 dennes bordlagda motion, N:o 76, angående anvisande af medel till ersättning åt kringresande undervisare i sättet att insamlia, förvara och tillreda svampar.

Föredrogs och hänvisades till ett Tillfälligt Utskott Herr Beckmans den 27 dennes bordlagda motion, N:o 78, om inskränkning af rättigheten att idka landthandel.

Föredrogs och hänvisades till Lag-Utskottet Herr von Kochs den 27 dennes bordlagda motion, N:o 79, angående förlagsinteckningar.

Föredrogs Herr Wærns den 27 dennes bordlagda motion, N:o 80, om utfärdande af en ny Förordning angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfarts-förhållanden.

Herr Wærn: Vid utskrifningen af min sistlidne gårdag aflemnade motion, om hvars remiss nu fråga är, hade jag att såsom bevis för mitt påstående

påstående, att föreställningen om någon inkomst för Statsverket af den Norska varor vid införsel sjöledes ålagda tull i de flesta fall vore illusorisk, emedan varorna sändes landvägen, då de voro tullfria, att anföra exempel och uppgaf såsom sådant att år 1866 hela tullinkomsten för importerade 457,598 skålp. sulläder endast utgjort 166 R:dr. Då jag fann denna uppgift i en officiel källa, nemligen Kommers-kollegii berättelse om Sveriges utrikes handel och sjöfart för nämnda år, så drog jag icke i betänkande att anföra den, men då det nämnda beloppet af tullinkomst var så ytterligt ringa och mindre än det, äfven med känedom af derpå inverkan förhållanden, tycktes böra utfalla, så har jag ansett mig böra närmare efterforska förhållandet, och har jag dervid funnit, att Kommers-kollegii ofvannämnda uppgift är ett misstag. Den tabell, ur hvilken uppgiften är hemtat, grundar sig nemligen icke på någon uppgift från General-tullstyrelsen på verkligt influten tull, utan, såsom äfven i tabellen uppgifves, på en inom Kollegium verkställd beräkning, vid hvilken i detta fall ett förbiseende egt rum.

Beräknaren har sannolikt endast gifvit akt på förhållandet med Norge, och då från detta land 1866 af sulläder infördes landväg 411.605 skålp., som voro tullfria, och sjöledes 2,221 skålp., för hvilka han trodde att endast half tull erlades, samt hel tull för sulläder m. m. 1866 var 15 öre pr skålp., så har han räknat 2.221 skålp. à 7½ öre = 166 R dr: men har dervid förbisetts dels att läder icke är upptaget på förteckningen litt C. till § 31 af mellanrikslagen öfver varor, som vid införsel sjöledes draga half. tull hvadan äfven för Norskt läder, sjöledes infördt, hel tull måste betalas, och dels att äfven från andra länder än Norge sulläder år 1866 blifvit infördt.

På olika ställen i Kommers-kollegii berättelse finnes ock uppgifvet, huru 1866 af sulläder m. m. införts:

från Danmark	skålp.	26,023.
” Storbritannien och Irland	”	8,046.
” Lübeck	”	6,205.
Då hela importen varit	”	457,598.
deraf landväg från Norge	”	411,605.
så måste för skillnaden	”	45,993.

tull à 15 öre per skålp. blifvit erlagd med 6.899 R:dr.

Jag anhåller derföre få göra denna rättelse uti den i min motion anförda origtiga uppgift om tullinkomsten 1866 af läder.

Herr von Koch: Man bör vara motionären tacksam för den möda, han gjort sig med utarbetande af ifrågavarande förslag; men mig synes, att man numera borde komma till annat resultat än motionären tyckes åsyfta. — Mig förefaller det nemligen, som man nu, efter femtio års förening de begge rikena emellan kunde komma till en fullständig tullförening. Men om detta icke kan ske, så hyser jag stora betänkligheter vid att förnya något i samma riktning som mellanrikslagen. — En sådan lag måste alltid blifva exceptionel, och jag fruktar, att den hädanefter som hittills endast skulle föranleda dertill, att köpmän och trafikanter i det ena landet skulle, för vinnande af enskild fördel — och detta kan man icke förtänka dem — söka beröfva det andra landet tull-

inkomst. — Jag skulle derföre på det högsta önska, att Utskottet måtte taga i öfvervägande, huruvida en tullförening emellan de begge länderna nu skulle kunna ävägabringas; samt om icke, i annat fall, bäst vore att, til dess sådant kan ske, upphäfvä alla undantagsstadganden i tullväg, åtminstone i afseende ä sådana varor, som gemenligen tillverkas utaf med tull belagd råvara, deraf någon betydligare statsinkomst påräknas.

Jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja remissen till Utskottet.

Herr Nordström: Såvidt jag kunnat fatta, går motionärens afsigt ut på en materiel omarbetning af mellanrikslagen, och en förändring af denna lag är ingenting annat än önskvärd. Men ett är målet och ett annat är sättet att nå detta mål. För min del tror jag, att hvilka förslag till förordningar, som ä Sverges sida utarbetas, alltid måste underställas den andra partens pröfning; och vid sådant förhållande vet jag ej hvad vi vinna derpå, att ett så detaljeradt förslag som motionärens först skulle antagas af den Svenska Riksdagen för att sedan öfverlemnas till Norges Storting. Det enda sätt, hvarpå en önskvärd förändring af mellanrikslagen kan vinnas, är, enligt min tanke, att ett förslag framläggas för Representationerna i Sverige och Norge, hvilket uppkommit genom underhandlingar emellan de begge rikena och efter ömsesidiga jemkningar.

Det är denna sida af saken jag tager mig friheten beröra, på samma gång jag erkänner, att de intressen, motionen afser, förtjena synnerlig uppmärksamhet.

Friherre af Ugglas: Frågan om ordnande af Sveriges och Norges ömsesidiga handelsförhållande är obestriddigen en fråga af största vikt. Under den korta tid, jag förestätt mitt nuvarande embete, har jag mer än en gång erfarit, huru föga tillfredsställande i detta afseende den nuvarande mellanrikslagen i sjelfva verket är, och sedan Sverige och Norge blifvit med jernväg förenade, har behofvet af förändringar härutinnan blifvit allt mer och mer trängande. Detta har också ej undgått Kongl. Maj:ts uppmärksamhet; och Kongl. Maj:t har redan anbefallt Kommers-kollegium och General-tullstyrelsen att inkomma med yttrande och förslag rörande den förändrade lag-stiftning, som för ett lämpligt ordnande af ifrågavarande förhållanden kunde anses af omständigheterna påkallad. Initiativet i denna fråga är sålunda taget af Kongl. Maj:t, och jag skall, för såvidt på mig ankommer, icke underlåta att följa den med all uppmärksamhet. Emellertid har jag ingenting att invända deremot, att nu ifrågavarande motion af Riksdagen behandlas. Jag önskar tvärtom, att denna viktiga fråga i möjligaste mätto utredes af Bevillnings-Utskottet, och för en sådan utredning innefattar motionen ganska värdefulla upplysningar, men jag önskar derjemte att Riksdagen icke ville fatta några positiva beslut och uppställa dem i form af lag — och såvidt jag kunnat finna, är detta icke heller motionärens afsigt utan endast att i mera allmänna ordalag uttala sin mening rörande nödvändigheten af en förändring och möjligen angifva de hufvudgrunder, hvarpå Riksdagen anser den ifrågasatta lagstiftningen böra hvilas.

Grefve Sparre, Eric: På föredragningslistan står den nu förevarande frågan uppförd under rubrik: »Herr Wærns motion, med förslag till ny mellanrikslag.» Ny mellanrikslag! En hvar af oss, mina Herrar, som deltagit i förhandlingarne om det sednaste förslaget till mellanrikslag; som, efter att hafva med uppmärksamhet följt de mångåriga underhandlingar, hvaraf detta förslag framgick, varit vittne till det plötsliga resultatet — intet: som med djup smärta erfarit det derpå följande spända förhållandet emellan de begge nationerna: som, lika med mig, önskade att afvärja förnyandet af dessa bedröfliga historier, kan icke utan en viss oro och betänklighet, se detta, måhända på nog fri hand utkastade förslag, hvars värde jag i öfrigt är långt ifrån att underkänna. Annu mindre kan jag bestrida eller ens ifrågasätta behöfligheten deraf. Den gällande mellanriks-lagen, uppgjord på en tid, då det knappt fanns mer än en riktig väg emellan Sverige och Norge, denna lag, byggd till en del på samma grunder som den gränse-fulltraktat af 1756, hvilken afslöts under sådana politiska förhållanden, då de begge folken vanligen stodo som fiender emot hvarandra, kan icke passa för nuvarande förhållanden, då vinplarne af hundradetals Norska skepp svaja i våra hamnar: då ångkraften på några timmar öfverför oss till Norges kuster: då den ena vägen efter den andra brytes emellan de begge rikena, då hela hjordar af boskap, då långa rader af foror med lifsförnödenheter strömma från Westergötland och Dalsland till Norge; då slutligen fråga är om att på jernvägen draga en ganska väsendtlig del af var jern- och träexport öfver Christiania. Men, oafsedt denna till en del redan öppnade väg, sträfva på flera andra håll producenterna i vårt långsträckt land att öfver Norge sända sina varor till vester — till världsmarknaden. De invecklade förhållandena vid transporten öfver Idefjorden hafva redan adragit sig uppmärksamhet. Sjelf arbetar jag för att åstadkomma en jernväg till Fredrikshall, såsom fortsättning af den under anläggning varande kanalen från Wenern till Stora Lee, en 8 mil lång sjö som till en icke obetydlig del utgör riksgränsen emot Norge. En ångbåt går redan på denna sjö, och trenne andra äro under byggnad för att på kanalen, som redan nästa vår öppnas, underhålla kommunikationen med brödrariket. Två särskilda vägar äro öfver Dalsland anlagda till Norge: en tredje öppnades för två år sedan från Jemtland, och man vill snart förändra denna till jernväg. Stockholms stadsfullmäktige framställa i det jernvägsförslag, de i hufvudstadens intresse utkasta, en sådan bana genom våra nordligare landskap till Trondhjem, och ända upp emot polen sträfvar man att från Bottniska viken öfver Nasafjellet få en väg till Bodö. Kunna vi väl under sådana förhållanden tänka på att bibehålla mellanrikslagens bestämmelser om tullfrihet för några uppräknade varor och half tull för andra vid *landväga* transporter? Förstar man med dessa landväga transporter jernvägs-transport?

Såsom landshöfding i ett gränslän, med bitter erfarenhet om oelträttligheten af de nuvarande förhållandena och genomträngd af öfvertygelsen om behofvet af en förändring, hitkom jag fö. en månad sedan. Jag vände mig till Konungen, till Regeringens ledamöter. Man hänvisade mig till Kommers-kollegium. Jag besökte dess medlemmar. Man mötte mig med en axelryckning. »I 20 år hafva vi förgäfvets arbe-

tat på beredande af lätnad i samfärdseln med Norge. Omöjligt. De förändringar, som under denna tid skett, hafva gått i alldeles motsatt riktning, och om en förändring nu kommer att vidtagas, blir det sannolikt ett *upphäfvande* af de nu gällande tull-lindringarna.» Således: efter ett halft sekels förening skulle de båda rikena, i fråga om *kommersiella* förhållanden komma till hvarandra i ett *sämrre* läge än under den gamla gränsetulltraktaten, då de voro ständiga *fiender*: och detta på en tid, då lättade kommunikationer, en friare beröring, humaniteten emellan folken — med ett ord — skoningslöst nedbryta tullskrankorna emellan de aflägsnaste nationer, emellan folk i olika världsdelar. — Jag begaf mig nu till Norska Stats-Rådet: till Norska Regeringens förste man, som tillfälligtvis var här på besök. Man misströstate om att kunna något uträtta. Nedslagen, förlamad af detta passiva motstånd, det mest hårdnackade, det öfvervinneligaste, emedan det icke en gång medgifver frågans upptagande eller diskussion, beslöt jag att öfverlemnna saken åt framtiden, denna overksamhetens, intetblifvandes lufva tröst, ehuru den, med afseende å det svar jag fick i Kommers-kollegium ej syntes mig särdeles ljus; och *jag* skulle således icke hafva väckt frågan. Men den är nu väckt. Den kan icke af Svenska Representationen nedläggas. Skall utgången åter blifva densamma som 1856? Huru förekomma detta? Huru öfvervinna motståndet i Norge? Vår rörelse med detta land och, öfver detsamma, med utlandet, kräfver en förändring. Norges eget väl-förstådda intresse, dess stora flotta, som icke kan användas för dess egen ringa handel, hvilken deremot genom lättad beröring med Sverige kunde växa till oerhörda dimensioner, kräfva den. — Norges hamnar stå till Sverige i alldeles samma förhållande, som Norra Tysklands till den öfriga delen af detta land: ja! ännu bättre, emedan Normännen ega en öfvervägande flotta, för hvilken de öfver hela världen söka efter frakter. Men fördom, ärfda nationela antipatier och den inrotade föreställning, att tullinkomsterna, Norges förnämsta statsinkomst, icke skulle kunna till ömsesidig fördel ordnas, ehuru Tyskland visat exempel på motsatsen, utgöra det öfvervinneliga hindret. Fördomar kunna utrotas, skall man invända. Men huru skall detta tillgå? Storthingets pensionerings-rätt, detta Damocles-svärd, som förlamar hvarje intelligent tunga i Norge, tillbakahåller upplysningarne. Man vägrar att inlåta sig i den diskussion, som ett unionsparlament skulle lemna tillfälle till. — Då jag nyligen i Fredrikshall nämnde detta ord, skrek man enstämmigt emot mig: «Vi äro för små», och den enda diskussion, som kan föras emellan de begge rikena underhålles af tidningarne. Och hurudan är denna diskussion? Vanställd, förvrängd, underhållande eller rättare framkallande fördomarne; och gifvande det ena folket alldeles förvända begrepp om stämningen hos det andra. Då jag kommer till Norge, säger man mig: «tro icke på våra usla tidningar.» Men hvad skulle Normännen säga, om de rätt kände våra. Tidningspressen har i Sverge nedjunkit till den yttersta grad af uselhet. Skrifven I Herrar referenter deruppe, nedskrifven sanningsenligt, om det är Er möjligt att skriva annat än falskt, hvad jag här säger, ty dessa ord äro afsedda att på tidningarnes blad hinna ända till Norge. Tidningspressen har i Sverge, för att blifva lönande, slagit sig på skandalen. Den mest spridda tidning — Fäderneslandet — den har 15.000 prenumeranter, är en skandaltidning. Dess

ansvaring, en mureriarbetare, som knappt kan läsa, har med redaktionen öfverenskommit i särskildt kontrakt om dagspenning för den tid, han sitter häktad till umgällande af redaktionens brott. De öfriga tidningarne sträfvä alla samtliga med ekonomiskt betryck och nödgas, för att rädda sig derur, mer eller mindre tillgripa skandalen. Den som i detta afseende kommer den första närmast, och åtminstone skryter med de flesta prenumeranter — Dagens Nyheter — redigeras af en cessionant. Jag känner det så mycket bättre, som jag sjelf till honom sålde på kredit det tryckeri, hvarmed han började sin publicistiska bana, samt, genom hans konkurs, förlorade hvarenda skilling. Den tredje har i sitt betryck, och då prenumeranterna börjat tryta i Sverige, slagit sig på att i grumligt vatten fiska efter prenumeranter i Norge och deri lyckats, ty den är mest spridd der. Denna tidning smeker och underhåller de Norska fördomarne emot Sverige, förvränger de yttranden, som här gifvas — såsom det färskaste exempel hvarpå må anföras, att då jag sjelf, för få dagar sedan, uttryckte min högaktning för Norge, tidningen lade mig i munnen, jag vet ej hvilka, dumheter under citations-tecken och berättade, att detta var »ett förstucket anfall.» Den fjerde, som ligger i ständig strid med Aftonbladet, ockrar på dettas fel i fråga om Norge och öfvergår till en motsatt ytterlighet af ilsken antinorskhet. Sålunda täfla de alla i att förvilla opinionen i Norge angående stämningen i Sverige. Hvem af oss, som genomläser tidningarnes referater af våra diskussioner — der de yttranden, som referenten gillar, präktigt utstyras, under det motsidans förvrängas — kan väl igenkänna hvad som verkligen förelupit? Hvad föreställning skall man då på andra sidan fjellen derom erhålla? Bristen på gedigenhet i tidningarnes egna artiklar ersättas med skandalhistorier; och bitterheten i uttrycken fängslar till den grad läsarens uppmärksamhet, att han förbiser tomheten i innehållet. All afsigkommen intelligens engageras vid denna i betryck varande litteratur, och hvad som dertill saknar förmåga tjenstgör såsom uppsamlare af notiser eller diktade skandaler. Den terrorism, som detta sällskap utöfvar, tillbakahåller den betänksamme, förlamar hans verksamhet och återhåller hvarje åtgärd, hvarigenom han befarar att bereda sig en fiende, som i dessa tidningar finner tjenstvilliga organer för sin ilska. Hvilken frestelse innebär det icke för den mindre karaktersfaste att se sig offentligen prisad! Huru mäklar han icke med sitt samvete för att undgå tadlet, skandalen! Hvem håller honom räkning för att han uppoffrar sig för sin pligtkänsla, då den allmänna moralen är vilseledd? Hvem vågar uppträda emot denna enväldsmagt? Öfvertygelsens helgd respekteras icke, men hänas af densamma. Luften impregneras af allt det efter, som dagligen utgår från dessa nidskrifveriiinrättningar, hvilka slutligen skola förgifta förhållandet emellan nationerna. Sådan är, åtminstone på Svenska sidan, den tribun, der unionens angelägenheter, i brist af ett gemensamt parlament behandlas, och den misströstan om motionens öde, jag till en början uttalade, torde således kunna anses motive-rad. Något naiv syntes mig den uppfattning af en bland Konungens rådgifvare, att förslagets antagande af Svenska Riksdagen skulle göra godt, enär Regeringen sedermera kunde söka få det godkändt af Norska Regeringen. Der är, på sätt en föregående talare yttrat, endast på underhandlingens väg, efter ihärdigt utbyte af idéer, och emot ömsesidiga

fördelar, som något skulle kunna göras. Fördomarnes dimmor måste skingras, och jag vet dertill icke något annat medel än nedsättandet af en komité, i fall män kunna finnas med tillräckligt mod att trotsa fördomarne, tillräckligt anseende att inverka på dem och tillräcklig förmåga att finna och framhålla de ömsesidiga fördelarne af lättare samfärdsel. Redan nästa år hafva vi samtidigt Riksdag och Storting. Då — eller också ett treårigt uppskof. Tre år — under det i andra länder handeln och den industriella utvecklingen framgä med jättesteg, och den samlade kapitalstyrkan, de företräden, som det friare varuutbytet bereder de större och rikare nationerna, lemna dessa ofantliga försteg, som vi icke utan största svårighet, måhända aldrig, skola upphinna. Emellertid stå de redan färdiga, under anläggning varande eller föreslagna kommunikationslederna obegagnade, eller urståndsatta att göra allt det gagn de kunde utträta. Fråga kan till och med blifva, om de böra med dryga kostnader fortsättas, innan man vet, om nationerna af dem vilja draga fördel, eller om icke, då en väsendtlig del af dessa fördelar tillfaller Norge, deras påskyndande kunde användas såsom vilkor vid underhandlingarne. Med ett ord: på underhandlingens väg, genom ömsesidiga eftergifter, emot ömsesidiga fördelar, och framför allt, genom bibringande af upplysning om dessa fördelar, genom skingrande af fördomar, med en på ömsesidigt intresse grundad samdrägt kan det stora målet — kommersiell förbindelse emellan folken — åstadkommas.

Herr Wærn: Jag ber att i främsta runnet få uttala min glädje öfver den välvilja, med hvilken mitt förslag blifvit omnämndt af den utaf Regeringens ledamöter, som derom yttrat sig. De smickrande ordalag, med hvilka han haft godheten nämna den utredning jag sökt gifva den stora frågan, ingifva mig ock förhoppning, att de slutsatser, som af denna utredning blifvit en naturlig följd, skola vinna Regeringens sympathier.

De anmärkningar, som af öfrige talare blifvit gjorda, äro egentligen trenne, nemligen: att en tullförening vore bättre än mitt förslag; att en ny mellanrikslag måste grundas på underhandlingar mellan Regeringarne, och att dertill ett så detaljeradt förslag, som det jag väckt, vore af mycket tvifvelaktig nytta; samt att för en så stor frågas behandling en ny komité borde tillsättas.

I afseende på den första anmärkningen, eller att en tullförening vore det enda, som borde eftersträfvast, vill jag icke inskränka mig till den välkända sanning, att fikandet efter det, som skall vara bättre, men icke kan uppnås, vanligen blott är ett hinder för erhållandet af det verkligt goda, som ligger inom möjlighetens gräns; utan vill bestämdt uttala att en tullförening icke är det mål vi böra eftersträfva.

Redan 1856 års komité yttrade sig om svårigheten af en tullförenings åstadkommande och vanskligheten af dess nytta, och jag går ännu längre, i det jag, såsom sagdt, har en bestämd åsigt om, att den alldeles icke vore önskelig.

„Det väsendtliga innehållet af en tullförening” säger nämnda komité består i: upphäfvandet af all tulluppbörd och tulluppsigt vid varuförseln mellan de riken, som i föreningen ingå; vidtagandet af lika tullsats för en tidrymd, som icke får vara alltför kort; gemensam re-

vision af tulltariffen efter förloppet af denna tiderymd: uppbörd af tullinkomsterna för gemensam räkning och fördelning af desamma efter ett visst förhållande mellan de riket, som i föreningen deltaga.»

Mitt förslag är deremot väsendtligen: ömsesidig fullständig tullfrihet för det ena rikets naturalster och produkter i det andra riket och deremot full tull för alla utländska varor. I afseende på inhemska produkters afsättlighet innebär det således alldeles samma förmåner som en tullförening. Våra jordbrukare, bruksegare, fabrikanter och handtverkare skola. — om detta förslag blir lag. — utan några sorts afgifter och pålagor kunna sälja och försända sina alster och tillverkningar till Norge, likasom de Norska jordbrukarne, bruksegarne, fabrikanterne och handtverkarnes sina alster och tillverkningar till oss. Den inhemska marknaden blir för Norge ökad från 2 millioner människor och för Sverige från 4 millioner till för båda länderna gemensamma 6 millioner.

Deremot har jag föreslagit full tull för utländska varor, och forslingen deraf öfver gränsen mellan båda rikena blir således icke lika obehindrad som den af inhemska varor. Men då dels transitorätt redan är medgifven och i mitt förslag bibehållen, i följd hvaraf utländska varor icke behöfva draga dubbel eller ökad tull, derföre att de passera genom det ena landet till det andra; och dels länderna icke ligga så innanför hvarandra, som t. ex. de inre delarne af Tyskland och det landets kustländer, hvilket förhållande der framtvang en tullförening, utan hvardera har sina öppna kuststräckor och hamnar, genom hvilka den hufvudsakliga importen och exporten hädanefter som hittills komme att gå, så försvaras icke af detta stadgande varuförseln eller samfärdseln emellan de båda länderna.

Sannt är att tulluppbörden å gränsen medför kostnaden för uppbördspersonal och bevakning, samt att nu gällande och i mitt förslag bibehållna tullfrihet för mindre partier af utländska varor vid färd öfver gränsen medför en förlust för Svenska tullkassan, hvilken möjligen, genom missbruk af rättigheten dertill, med lättade kommunikationer kommer att ökas. Utöfver de två provinserna Wernland och Jemtland samt mindre delar af Bohus län och Dalsland kan dock denna import till Svenska tullkassans förlust svårigen sträcka sig. Om en tullförening kunde åstadkommas, skulle den således framför mitt förslag innebära fördelar af en för båda länderna gemensam besparing utaf tulluppbörds- och bevakningskostnader vid gränsen, samt möjligen, beroende af de öfverenskommelser, som derom kunde träffas, någon vinst för Svenska Statsverket, motsvarande tullen för en del af de utländska varor, som i Wernland och Jemtland konsumeras.

Men emot fördelar af denna besparing af en kostnad och möjliga vinst af en penningssumma, som jag dock icke tror sammanlagdt uppgå till ett belopp af någon egentlig betydelse, stå de stora svårigheterna, olägenheterna och menliga påföljderna i öfrigt.

Dessa olägenheter bestå i tvänget af gemensam tulltaxa för båda länderna och fördelningen af samtliga tullinkomsterna efter en på förhand bestämd grund, oberoende af hvad som sedermera inflyter till det ena eller andra landets tullkassar.

Huru skulle nu en gemensam tulltaxa utan tillvaron af ett unionsparlament, med beslutande rätt derom, kunna åstadkommas? Tullmedlen

äro i båda länderna bevillingar, som af Riksdagen i Sverige och Stortinget i Norge beslutas för bestämda, men sinsemellan olika tidrymder. De skola neurligen i Sverige utgöras intill slutet af det år, under hvars lopp ny bevilling deraf blir fastställd af Riksdagen, och bestämmas således för ett år i sender, men gälla i Norge till den 1 April året efter det nytt lagtima Storting sammanträdt, således för en period af tre år. Rättigheten för kommande Riksdag och Storting att göra ändringar i de tullsatsers föregående Riksdag och Storting bestämt finnes i båda länderna, men är i Norska Grundloven uttryckt i ännu skarpare ordalag, än de som återfinnas i vår Regeringsform, ty det heter i den förra att afgifterna ej gälla längre än den bestämda tiden, med mindre de af nästa lagtima Storting *uttryckligen förnyas*. Också var det detta den Norska grundlagens stadgande, som 1856 anfördes såsom det väsendtligaste skälet för Odelstingets afslag på då föreslagna nya mellanrikslag. Samt är att Norska Stortinget sedermera genom antagande af handelstraktaten med Frankrike frångått en så sträng tolkning af nämnda Grundlovs stadgande, som att det ena Stortinget icke skulle kunna fatta några beslut, hvilka komme att utgöra ett band på nästa Storting, men mellan antagandet för längre tid af en traktat och af en tulltaxa är dock den väsendtliga skillnad att den förra endast stadgar maxima, inom hvilka bestämmandet sedermera, som förut, är fritt, men den sednare deremot skulle upptaga sjelfva tullsats-erna, uti hvilka ingen förändring alls finge ega rum.

Man kan emellertid härpå svara, att grundlagar likasom andra lagar kunna och höra ändras, om något stort syftemål dermed kan vinnas, men jag måste förneka att en gemensam tulltaxa vore ett sådant stort mål, att man för dess skull borde afhända sig sin sjelfbestämmingsrätt i afseende på tullagstiftningen.

Icke blott måste ganska säkert olika åsigtter i Sverige och i Norge om särskilda tullsatsers lämplighet förefinnas, utan sjelfva det ändamål, som med en tulltaxa åsyftas, är i båda länderna väsendtligen olika. I Norge utgör tullen den hufvudsakligaste statsinkomsten, och dess högsta möjliga belopp är derföre den öfvervägande grunden vid besluten om de särskilda tullsatsernas bestämmande. I Sverige åter fästa vi hufvudsakligt afseende på konsumenternas och producenternas behof. Man skulle i Sverige säkerligen icke tycka om att tulltaxan blefve skriven i Christiania, och i Norge lika litet att den bestämdes i Stockholm. Lika tullsatsers i båda länderna äro i sig sjelf mycket önskliga, men jag upprepar hvad jag derom i min motion yttrat, eller att de böra åstadkommas på frivillighetens och ej på tvångets grund.

Antaget emellertid att man lyckades skriva en tulltaxa, som vunne både Riksdagens och Stortingets gillande: den kunde dock blott för en viss bestämd tidrymd blifva gällande, och det är med så olika förhållanden och syftemål, som ännu för de båda ländernas tullagstiftning existerar, omöjligt att ju icke vid dess slut motsatta åsigtter skulle framträda och väl stå så mycket skarpare mot hvarandra, som de i vunnit erfarenhet om särskilda tullsatsers olika lämplighet för de båda länderna hade stöd. Deraf, för hvarje gång en revision skulle ske, nya svårigheter att öfvervinna, nya uppoffringar att af det ena landet begäras af det andra, och ny bitterhet i sinnen.

Icke mindre svårigheter skulle utfinnandet af en rättvis grund för tullinkomsternas fördelning förete. Då ingen sådan fast grund förefinnes, hvarken i nuvarande tullinkomster, hvilka med tullsatsernas förändring måste utfalla olika, ej heller i befolkningsförhållanden, emedan konsumtionen per hufvud är mycket olika och för särskilda kassaartiklar mycket skiljaktig mellan båda länderna, måste uppgörelsen derom blifva godtycklig. Hvarje år skulle det ena landet hafva något att betala till det andra landets tullkassa. Beloppet deraf skulle utfalla olika mot hvad man i det afseendet väntat, och sannolikt vore detta icke i båda länderna detsamma. Missnöje skulle derföre säkert uppstå i det ena och möjligen i båda länderna. Och då inga statistiska uppgifter öfver varuforslingen öfver gränsen skulle kunna samlas, så skulle ingen ledning af erfarenheten kunna hemtas, utan likasom vid tullsatserna hvarje ny revision förete nya svårigheter och föranleda ny oenighet.

Det är folkens närmande till hvarandra till deras gemensamma och ömsesidiga nytta jag äsyftar. Och till det målet bör man genom den af mig föreslagna tullfriheten för inhemska varor hafva visshet att närma sig, hvaremot det är att frukta att sträfvandet efter en tullförening endast skulle vara utsäendet af lika många oenighetsfrön mellan de båda folken, som tullsatsen finnas i taxan.

Att en ny mellanrikslag måste grundas på underhandlingar mellan Regeringarne, för hvilka antagandet af ett så detaljeradt förslag, som det af mig väckta, kunde lägga hinder i vägen, erkänner jag fullkomligt, och har derföre också sjelf påpekat det i motionen, samt tillstyrkt att Riksdagen skulle yttra sig endast om grunderna, men, för att dessa skola rätt kunna förstås, måste jag utskrifva förslaget, och dess tillvaro kan icke blifva något hinder för underhandlingarne utan är just afsedd att framkalla dem.

Deremot afstyrker jag tillsättandet af en ny komité. Frågan har af föregående komitéer blifvit tillräckligt utredd; och det är nu tid att fatta de beslut, som af ömsesidigt erkända fakta böra blifva en följd. Men om dessa utarbetas af en komité, fruktar jag att man i det ena eller andra landet misstänker att det landets ledamöter i komitéen låtit inverka på sig af det andra landets ledamöter. Regeringarne äro mera fristående, och jag tror att man i båda länderna till dem hyser det största förtroendet.

En talare har yttrat, att det vore ett missbruk att kusttrafiken öfver Mossvik tillgodogjorde sig de fördelar, som genom mellanrikslagen blifvit den landväga varuforslingen medgifven; och en annan talare har ifrågasatt att vi skulle tillbakahålla fortsättandet af nordvestra stambanans byggande, för att i dess påskyndande hafva en Norge tillkommande fördel att vid underhandlingarne erbjuda såsom vilkor för en ny mellanrikslags antagande.

Hvad den lagtolkning angär, på hvilken trafiken öfver Mossvik grundar sig, så är det sannerligen, sedan äfven Norge antagit den, för sent för Sverige, som alltid påyrkat dess rättighet, att nu vilja rubricera den såsom ett missbruk; och hvad beträffar inskränkning i vare sig kustfarten eller jernvägsbyggnaderna såsom medel till påskyndande af ett hastigare närmande mellan de båda folken, så äro de mycket illa valda medel. Det är just de verkningar kustfartens och den landväga varu-

forslingens frihet medfört och ytterligare skola medföra, som äro de starkaste skälen för att äfven frigifva den direkta sjöfarten.

Ju mera de båda folken närma sig till hvarandra, desto säkrare och snarare skola de ock finna att det är fortgåendet på denna bana, som bäst befrämjar deras sanna lycka.

Friherre Raab, A. d. Chr.: Ehuru jag högt värderar den frimodighet och kraft, som alltid utmärker den värde talaren, som yttrade sig näst före den siste, och ehuru mången tänkvärd sanning låg i hans yttrande, tillåter jag mig dock reservera mig emot samt vördsamt hemställa om det kan vara öfverensstämmande med Kammarens lugna hållning och värdighet, att begagna så skarpa ord, som här fallit. Jag tror, att man vinner sitt mål säkrare, om man icke nyttjar sådana uttryck, hvilka icke voro så mycket sårande för dem, emot hvilka de blifvit rigtade, som fastmer för ledamöterna inom Kammaren. — I afseende på sjelfva hufvudfrågan, så är deremot anmärkt, att svårigheter skulle uppstå, för erhållande af en ny mellanrikslag, gå så till väga, som motionären föreslagit, men jag för min del kan icke finna annat än att detta sätt är det lämpligaste, för att komma till ett önskvärdt resultat, och därför omfattar jag med liflighet samt tillstyrker bifall åt Herr Wærns förslag.

Grefve Sparre, Eric: Det anfall, för hvilket jag nyss varit ut-satt och som, efter min uppfattning, innebär ett ytterligare bevis på det slafveri under pressen, en och annan frivilligt underkastar sig, helst, jag påminner mig, att samme talare, till förekommande af falska referater, flera gånger föreslagit särskilda åtgärder, skulle jag bemöta, om det innefattade uppgift om ett enda origtigt yttrande i mitt anförande, men jag älskar icke att svamla med allmänna fraser. Jag har ansett den utflykt från ämnet, jag tillätit mig, nödvändig för att upplysa Norrmännen om pressens beskaffenhet i vårt land. Erfarenheten har lärt mig nödvändigheten deraf. Vid det besök, jag nyligen gjort i Norge, yttrade man till mig och jemväl till andra förundran öfver att finna en för skäl tillgänglig människa i en person, som den Svenska pressen i många år utpekat som ett monster. Sedan trettio två år tillbaka — då en yngling, som ansågs hafva fått för höga betyg vid en akademisk examen — är jag nemligen oupphörligen smädad af denna press. Och huru har icke denna usla press under årtal underhållit missämjan emellan Sverige och Norge. Det är därför jag vill säga Norrmännen: »Tro ej hvad dessa tidningar berätta; det är lögn; hvarje ord är förfalskadt». Jag skulle nemligen önska, att Norrmännen ville bedöma hvarje sak efter dess egen beskaffenhet, sådan den företer sig, och ej efter tidningarnes diktade innehåll. Med afseende på sjelfva saken så får jag nämna, att jag icke uttalat eller tror, att man hör rycka fram med ordet tullförening, ty det skall aldrig vinna gehör. Jag förblir derved, att om man vill underhandla med en annan magt, som är fullkomligt fristående, så skall man icke endast se sina egna fördelar till godo, utan bjuda något tillbaka, men ännu mindre gifva ifrån sig allt hvad man har innan man erhållit något i utbyte. Några uppoffringar måste begge folken göra. En öfverenskommelse mellan tvänne sjelf-

ständiga folk måste byggas på ömsesidiga eftergifter. Jag anser fortfarande, att en komité för frågans behandling bör nedsättas; och det vore önskligt, om denna kunde så tidigt sammanträda, att den medhunnit redan till nästa år för begge rikenas Representationer framlägga en på ömsesidiga fördelar bygd mellanrikslag.

Herr von Koch: Jag vill endast anföra några ord med anledning af de anmärkningar, som blifvit framställda mot mitt sista yttrande.

Två talare hafva visserligen yttrat, att man i Norge ansåg en tullförening omöjlig och stridande mot den Norska grundlagen; men en af dessa talare har icke desto mindre sjelf erinrat om Franska traktaten. Mig förefaller ock, att när Norrmännen, då frågan var om antagandet af den Franska handelstraktaten, gingo in på, att på en gang bestämma sina tullsatser för längre tid än tre år eller för en tid af tolf år, så torde, om man i Norge önskar och anser en tullförening för Norge nyttig, de hinder man sökt i grundlagen icke hindra dess ingående. Jag tror vidare, att det blir nästan omöjligt, att förekomma missbruk och underslef, om man tillåter, att från ett land, som med en gräns af 100 miles längd ligger invid ett annat, varor få till detta sednare land införas mot half tull, under det att samma varor från alla öfriga länder draga hel tull. Om det endast vore fråga om sådana varor, som äro alster af de respektive ländernas eget jordbruk och egna industri, så vore frågan af mindre vikt, då nemligen dessa båda länders naturförhållanden och industri stå på ungefär samma ståndpunkt. Men när frågan gäller förädlade varor, hvilka i form af råämnen blifvit till ettdera landet införda och derstädes förarbetats, gestaltar sig förhållandet, såsom enhvar lätteligen kan inse, helt annorlunda. Herr Wærns förslag innehåller också särskilda undantag för artiklarne tobak och socker och detta kanske därför, att de i båda länderna äro väsentliga kassa-artiklar; men ur principiel synpunkt kan jag ej finna, hvarföre det skulle vara mera skäl, att undantaga dessa varor, än förädlade varor af t. ex. bomull och hudar.

Herr Wærn har slutligen yttrat, att man ej kunde såsom ett missbruk stämpla det sätt, på hvilket Norska varor öfver Idefjorden kommit in till Sverige. För min del åter anser jag detta sätt innebära ett groft missbruk, för så vidt nemligen varor, som blifvit på den vägen hit införda, blifvit belagda med endast half tull, alldeles som om de blifvit införda landvägen. Förhållandet med denna trafikled är i korthet följande: Idefjorden ligger utefter gränsen; och då den om vintern är tillfrusen, kan man vid färd mellan Sverige och Norge taga en genväg tvärt öfver densamma och slipper på detta sätt att fara i krok upp till Svinesund. Det stadgades då, att varor, som blifvit öfver Idefjorden införda till Sverige, ansågos som hade de forslats landvägen. Och härom var ej något att säga. Men snart hittade man på, att äfven sommartiden och sjöledes föra varor från det närbelägna Fredrikshall till en liten midt i fjorden belägen Svensk ö, derefter föra varorna sjövägen ifrån ön och i större fartyg till Strömstad och hela det Svenska fastlandet. Detta slags transportled kan jag för min del ej kalla för landväg och jag tvekar så mycket mindre, att kalla dess bogag-

nande för ett missbruk, som jag mer än väl vet, att derigenom ganska betydliga förluster blifvit tillskyndade den Svenska statskassan. Jag vill nu ej längre upptaga Kammarens tid med ordande öfver detta ämne, men jag förbehåller mig, att, då frågan kommer åter från vederbörligt Utskott, få vidare utveckla mina åsikter angående densamma.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, hänvisades motionen jemte de afgifna yttrandena till Bevillnings-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till Banko-Utskottet Herr Wallenbergs den 27 dennes bordlagda motion, N:o 81, angående ändring i 20 § Banko-reglementet.

Föredrogs Herr Wallenbergs den 27 dennes bordlagda motion, N:o 82, om införande i Banko-reglementet af nödiga föreskrifter rörande expeditionen i Bankens kassor.

Herr vice Talmannen: Under min tillryggalagda riksdagsmannabana har jag gjort det till en regel för mig, att ej onödigtvis inkräkta på Riksdagens tid genom deltagande i öfverläggning om förekommande ämnen förr, än vederbörligt Utskott fått tillfälle, att meddela utlåtande deröfver. Jag skulle hafva önskat, att jag äfven i detta fall ej behöft göra ett undantag från nämnda regel; och i ett hänseende borde jag icke behöfva det, då jag nemligen förutsätter, att Bankstyrelsen kommer i tillfälle, att meddela Banko-Utskottet erforderliga upplysningar i anledning af förevarande motion. Innan Utskottet företager frågan till slutlig behandling. Men motionen är af den egendomliga art och affattad i sådana ordalag, att, med hänsyn till mitt uppdrag såsom ledamot af Bankstyrelsen, det skäligen skulle kunna betraktas såsom en klandervärd likgiltighet, om jag alldeles stillatigande lät densamma hänvisas till vederbörligt Utskott. Det är förnämligast första delen af motionen, som väckt min uppmärksamhet. Motionären har nemligen inledt sin framställning med det, såsom mig synes, nog raska förklarande, att det vore allmänt känt, att den trafikerande allmänheten »löper betydliga risker» i sin beröring med Riksbanken. Ett yttrande af denna beskaffenhet och af en man i motionärens ställning och på detta rum är något, som ej bortdunstar med vinden. Sådana ord stadna ej inom dessa murar, ja icke ens inom Sveriges landamären. Jag hemställer till Er, mine Herrar, om det är egnadt att bibehålla förtroendet inom landet för vår enda allmänna bankanstalt och, än mera, om det är egnadt att bibehålla statskrediten utom landet, att uttala såsom notoriskt, att det är äfventyrligt att inlåta sig i affärer med Riksbanken. Motionären har illustrerat detta märkliga yttrande med anförande af ett faktum, derom han har sin tanke, många andra och äfven jag en alldeles motsatt, utan tvifvel ä omse sidor bona fide. Förefinnes verkligen något felaktigt i det omförmälda hänseendet, så måste det härleda sig antingen från brist i lagstiftningen

eller från brist i förvaltningen. Är det en brist i lagstiftningen, så inser jag ej att något vinnes genom antagandet af motionärens förslag. Icke något penningeförvaltande verk kan inläda sig ansvar för medel, som ej blifvit tagna till uppbörd; och en hvar inser lätt, att vaxlingsmedel, i anseende till expeditionens egen natur, ej kunna tagas till uppbörd. Någon annan garanti kan i detta hänseende ej finnas än den, att den vaxlingssökande kvarstagnar och sjelf öfvervakar vaxlingsexpeditionen till dess att densamma blifvit afslutad; och har han medhaft mera af smärre sedelvalörer, än som medhinner att uppräknas under pågående expeditionstid, så får han finna sig uti att taga tillbaka öfverskottet och komma åter en annan gång för fortsättning. Motionären har sjelf tillkännagifvit, att det ifrågavarande faktum gjorts till föremål för domstols behandling. Jag vill och bör ej för min del gå domstolens pröfning i förväg, och jag kan det så mycket mindre, som jag anser det icke vara rätt förenligt med parlamentariska former, att inlåta sig i någon ordstrid om speciela tjensteåtgärders beskaffenhet. Endast i afseende på ett annat exempel, från en föregående tid, som motionären anført, vill jag anmärka, att sedan denna tid har Banken omorganiserats och reglementet undergått betydliga förändringar. — För så vidt det åter varit för motionären anledning att beklaga sig öfver brister i förvaltningen, så får jag förklara, att jag för min del önskar intet undseende, utan tvärtom att saken måtte med det största allvar behandlas. Men då jag å ena sidan önskar detta, så tillförser jag mig å andra sidan ock, att *derest* Banko-Utskottet finner, att motionären saknat befogenhet till sitt yttrande, att allmänheten är utsatt för äfventyr i sin beröring med Riksbanken, omdömet derom måtte färgläggas så, som det allvarliga i saken förtjenar; och detta ingalunda för Bankstyrelsens skull utan för något, som är vida vigtigare, den Svenska statskreditens.

Många ledamöter yttrade härtill bifall.

Herr Wallenberg: Jag ber få försäkra Herr Talman, att jag icke anser mig ega ringaste anledning ångra något enda ord af hvad jag anført i min motion. Den ärade talaren har fäst sig vid det af mig begagnade uttrycket »allmänt känt». Ja! mine Herrar, tyvärr är det verkligen *allmänt känt*, att till Riksbanken blifvit, i och för vanlig vaxling, inlemnad en stor summa, som sedermera ej kunnat återbekommas, och vid sådant förhållande kan det väl ej bestridas, att man vid dylik beröring med Riksbanken löpt en verklig *risk*. Ordföranden bland Bankofullmäktige har hemställt om mina yttranden äro egnade »att bibehålla förtroendet för vår enda allmänna bank.» I fall det icke kan förnekas, att mina yttranden äro grundade på faktiska förhållanden, så torde frågan komma på sin rätta ståndpunkt, om den kända tilldragelsen och Bankofullmäktiges likgiltighet för den trafikerande allmänhetens säkerhet i dess beröring med Riksbanken äro egnade »att bibehålla förtroendet för vår enda allmänna bank»? Talaren anmärker att man icke borde »uttala såsom notoriskt, att det är äfventyrligt inlåta sig i affärer med Riksbanken.» Jag tror att ingen kredit står att vinna genom fördöljandet eller öfverskylandet af missförhållanden, som tarlva snar rättelse. Tillåt mig få begagna detta tillfälle omnämna, att jag redan för länge-

sedan samspråkat många gånger med en inflytelserik ledamot af styrelsen öfver Riksbanken om nödvändigheten af reform i det afseende, som jag nu antydt. Jag gjorde detta icke derföre att jag någonsin föreställde mig att de penningar, man under expeditionstid inlemnade till Riksbanken, skulle kunna fränkännas egaren, utan derföre att jag ansåg obilligt, att en penninginstitution, till hvilken man inlemmat dess egna banksedlar med begäran om förväxling, skulle under flera dagar undanhålla egaren betydliga summor, å hvilka ränteförlusten, äfven på kort tid, ej är någon obetydlighet. När emellertid sådana förändringar å sednare tider vidtagits, att man i stället för åtta å tio dagars väntning på en växling numera endast behöfde vänta en å två dagar, så trodde jag, att så stora förbättringar verkligen voro med Riksbanken vidtagna, som denna gamla institution vore mäktig. Men att man löpte någon risk i Riksbanken eller att Banko-fullmäktige skulle försöka fritaga sig från allt ansvar för Riksbankens tjenstemän för åtgärder, vidtagna af dem under tjenstens utfölvande i Riksbanken, det anade jag ej förr än den dag, då den händelse inträffade, hvarpå jag i motiveringen till min motion syftat.

Den ärade talaren yttrade »att icke något penningförvaltande verk kan ikläda sig ansvar för medel, som ej blifvit tagna till uppbörd». Det har aldrig varit fråga om *medel, som skulle tagas till uppbörd*. I en växlingskassa föres icke något bokhålleri och kunna derföre inga qvittenser utgifvas, men just derföre borde man blifva expedierad i den ordning man ankommer och anmäler sig. Herrar Banko-fullmäktige säga från sin upphöjda ståndpunkt »att när man inlemmar penningar till växling i Riksbanken, bör man också stadna qvar och öfvervaka växlingsåtgärden». Ja väl, så borde man göra, derest man icke blef afvisad med tillsägelse, att komma igen *nästa dag*. I detta särskilda fall *återbegärde inlemnaren samma dag vid middagen det aflemnade beloppet* eller motsvarande valuta. Han fick då ingendera, emedan *vexlingsposten sades vara under behandling*. Hvarföre hafva Banko-fullmäktige tillåtit kassörerne att af den trafikerande allmänheten emottaga penningebelopp och gifva det besked att de skola återfås vexlade dagen derpå? Kunna väl Herrar Banko-fullmäktige på fullt allvar föregifva, att de varit okunniga om att under flera år så verkligen tillgått? Hvarföre äro sådana orimliga föreskrifter gifna till Riksbankens kassörer *att de förslitna småsedlarne skola ur de inlemnade bundtarne utsorteras under pågående expedition och under det att den trafikerande allmänheten får vänta eller med risk att förlora sinu penningar får gå sin väg?*

Den händelse, som nu inträffat med Riksbanken, allas vår älskling, vårt stöd och vårt hopp, skulle helt säkert annorlunda bedömas, om den inträffat i Stockholms enskilda bank, som räknar många afundsmän. Lätom oss antaga, att Riksbanken, som ofta händer, skickat någon sin vaktmästare till enskilda banken för att vexla privatbankssedlar.

Ingen blifver i enskilda banken afvisad, utan växling sker ofördröjligen. Men det kunde ju hända att vaktmästaren går till posten under det att sedelbundtarne uppräknas. Afståndet är ej stort och följaktligen tidsutdräkten ej heller. Men *om* under tiden den kassör, som emottagit penningarne, hoppar i sjön, till hvilken afståndet ej heller är stort, och Riksbankens ombud återkommer och igenfordrar penningarne, *hvad* skulle Herrarne i sådant fall säga? Jo, att enskilda ban-

ken borde betala och häruti skulle jag instämma! Jag skulle anse skamligt att försöka göra gällande den mening, att den trafikerande allmänheten, som uti bankärenden inställer sig i enskilda banken under expeditionstid, bör anses hafva att göra med enskilda bankens tjänstemän personligen.

Den ärade talaren har förmenat att min »motion var otillbörlig, då sjelfva saken var dragen under domstols pröfning». Det är icke den sak, som blifvit dragen under domstols pröfning, hvilken jag nu velat göra till föremål för Riksdagens beslut. Jag har i min motion ej begärt penningar, ej ersättning för den förlust, som Stockholms enskilda bank möjligen kommer att lida, men jag har begagnat det af mig omförmälda faktum såsom motiv i min motion, på det att Banko-Utskottet må föreslå Riksdagen införandet af lämpliga bestämmelser i Banko-reglementet, så att den trafikerande allmänheten må blifva på lämpligt sätt under rättad om till hvem man i Riksbanken kan med trygghet lemna penningar i och för vaxling. Jag har gjort det på det att framdeles personer ej må under expeditionstid stå inom vaxlingskassans disk, hvilka äro oberättigade att emottaga penningar å Riksbankens vägnar. Jag har slutligen gjort det på det att alla och en hvar, som uti bankärenden anländer till Riksbanken, må der komma i åtnjutande af lika behandling.

Man söker fåfängt i min motion efter något »otillbörligt», men att en vaxlingskassör lemnas tvänne särskilda kassaskäp, begge Riksbankens tillhörigheter, af hvilka det ena, som man finner, endast afsett att underlätta kassörens enskilda penningtransaktioner, hvilka sålunda uppenbart tillstadjats, sådant kallar jag *otillbörligt*, och då den ärade talaren behagat yttra att, om »brist i förvaltningen» förefinnes, bör den afhjelpas, kan jag ej annat än med honom härutinnan instämma.

Jag hoppas att hvarje människa med sundt begrepp och opartiskt omdöme skall inse både att dessa rättelser äro oundgängligen nödvändiga och att mitt yrkande om deras vidtagande är fullt befogadt.

Herr Selander: Ehuru det kunde anses öfverflödigt att, sedan ordföranden hos Banko-fullmäktige yttrat sig, vidare tillägga något, anhåller jag dock att få lemna några upplysningar, som dock icke äro nya.

I Banken finnas två slags kassor: expeditions- och vaxlingskassor. Den som önskar, att i Banken inlemna penningar i förvar, bör inlemna dem i de förra, hvaremot endast vaxling förrättas i de sednare, för hvilka det är förbjudet att emottaga några medel till förvarande och som följaktligen aldrig utlemna något qvitto.

Hvad åter vaxlingen angår, kan en duglig kassaskrifvare på förmiddagen uppräknat och sortera högst 10,000 sedlar. Om expeditionen omfattar ett större belopp, kan densamma dock verkställas inom förmiddagens lopp, om anmälan sker hos kassachefen, då förstärkning i personal erhålles.

Jag beklagar visserligen den tilldragelse, hvarpå motionären syftar, men tror icke att det förtroende Banken förut åtnjutit derigenom minskats. Att Stockholms enskilda bank icke derigenom blifvit afskräckt, att äfven efter expeditiontidens slut i vaxlingskassor kvarlemna medel, har jag sjelf erfarit, då jag, under Herr Björeks frånvaro sistlidne sommar,

såsom deputerad i hans ställe inventerade en af vexlingskassorna och fann omkring 28.000 R:dr kvarlemnade, hvilka först straxt före mitt aflägsnande af en vaktmästare från enskilda banken afhemtades. Jag blef derigenom befriad från skyldigheten, att tillsäga om medlens aflämnande till kassachefen.

Att ett ovilkorligt stadgande derom, att hvar och en skall i vexlingskassorna expedieras i sin ordning, förefaller mig väl strängt. Att så tillgår, har, utan ett sådant stadgande, alltid hittills i allmänhet varit förhållandet: men att en expedition på exempelvis 100.000 R:dr icke skulle få för några ögonblick afbrytas, för att betjena en eller annan person, som önskade vaxla ett par hundra R:dr, förefaller mig icke billigt.

Herr Wallenberg: De upplysningar den ärade Banko-fullmäktige, som sist hade ordet, behagat lemna äro såsom han sjelf ganska riktigt anmärkt »icke nya». De äro icke desto mindre upplysande, ty han har vitsordat min uppgift att *under sjelfva uppräknandet af emottagna banksedlar försiggår utsorteringen af de förslitna banksedlarna*, hvilken operation kunde lika väl verkställas antingen på eftermiddagen, då den trafikerande allmänheten icke behöfde stå och vänta, eller af andra personer än just dem, hvilka hafva att ombesörja den pågående vexlingen. Talaren antyder att, »om expeditionen omlättar ett större belopp, kan densamma dock verkställas inom förmiddagens lopp, om anmälan sker hos kassachefen, då förstärkning i personal erhålles». Talaren uppgifver icke *hvem* det äligger att göra en sådan anmälan om förstärkning. Ingalunda kan meningen vara att den trafikerande allmänheten skall begära efter sitt bepröfvande förstärkning i personalen, utan initiativet i denna viktiga fråga måste väl anses tillhöra Bankstyrelsen. Näväl! hafva sig ej Banko-fullmäktige bekant, att just den förmiddag, då enskilda bankens vaktmästare hade på morgonen aflennat omförmälda vexling, infann sig *Banko-fullmäktiges deputerade*, såg det betydliga beloppet, men vidtog ingen åtgärd!

Det gränsar nästan till hän, då Herrar Banko-fullmäktige upprepa »att vexlingssökande, som ej blifva expedierade, kunna återkomma annan dag», och att »Stockholms enskilda bank icke blifvit afskräckt». När man, som Riksbanken, har fem millioner pappersettor uti allmänna rörelsen och då man, som enskilda banken, måste betjena den trafikerande allmänheten, så är tydligt, att man måste underkasta sig den *risk*, dåliga anordningar i Riksbanken ädrager den trafikerande allmänheten. Kan det vara, obilligt begära, att denna risk undanrödjes genom goda anordningar. Är det ej nödvändigt att allmänheten får veta hvilka personer, som inom Riksbankens expeditionslokaler emottaga penningar *å Riksbankens vägnar*? Banko-fullmäktige nästan beklaga sig att deras föreskrifter ej blifva iakttagna. Jag beklagar en hvar chef eller styrelse, som ej förmär att göra sig åtlydd.

Slutligen nämnde den siste talaren, det vara omöjligt att icke visa mammamän mot dem, som kommo med större summor till vexlingskassan, ithy att dessa alltid borde vänta på dem, som kommo med smärre. Det fordras dock i sjelfva verket ej stor uppfinningsförmåga, för att uttänka en förändring härutinnan. I Frankrikes bank i Paris finnas två särskilda

särskilda afdelningar för vaxling, den ena för belopp under 20,000 francs, den andra för belopp öfver denna summa. På detta sätt sker alla lika rätt. De små få vänta på hvarandra och de stora på hvarandra. Hos oss, der cirkulationen ej är på långt när jemförlig med den i Paris, torde det ej behöfvas mera, än att någon gång, då behof deraf uppkommer, öka kassapersonalen med extra ordinarier, samt befria dem som invexla från att under expeditionstid utsortera förslitna banksedlar. För min del tror jag, att Banko-Utskottet ej skall kunna undgå att taga noga reda på de förhållanden, som jag i min motion vidrört, och då det deraf torde finna, att tillståndet ej är sådant som sig bör, föreslå de förändringar som jag i motionen föreslagit.

Sedan öfveläggningen förklarats slutad, hänvisades motionen jemte yttrandena till Banko-Utskottet.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.